

Pere Caldes

342

Cròniques de la
veritat oculta

(II part)

Jose Ganés, Editor

PERE CALDÉS

EL PRIMER ARLEQUI

*Cròniques
de la civilitat catalana
II part.*

Pere Caldeés escrivia els contes que formen aquest recull en una edat que es pot qualificar d'adolescent. Heus ací la nota amb què Josep Janés i Olivé feia precedir "El primer arlequí", volum 110 dels Quaderns literaris, 1936:

PERE CALDÉS

L'autor d'aquest llibre és un barceloní joveníssim, nascut l'any 1912. Això explica ja el to de facècia que tenen les tres quartes parts d'aquest volum, el seu aire desimbolt i el seu gust innocent per la caricatura.

Un autor bregat i curtí, a través d'anècdotes com les que ens presenta Pere Caldés hauria creat personatges d'un grotesc punyent, hauria fet sang. Però Caldés els presenta amb un gest una mica infantil, que no té res a veure amb la intenció ni amb la pietat. Crea els personatges i els llença a la vida a què se les heguin per si sols. Ell, tot el més, els farà la traveta d'amagat perquè en entrebancar-se ens ensenyin el que tingui de més grotesc; però això sense mala intenció, sense ni una espurna de picardia.

Sorprèn, de vegades, la profunditat a què arriba de joc en joc, gairebé sense adonar-se'n; el seu gust per l'imprevist el mena a troballes magnífiques, on el triomf és tant de la fantasia com de la profunditat. Però mai no es fa deliberadament agut, i quan existeix agudesia, aquesta neix a major abundament, com una conseqüència de l'episodi.

Llegits aquests contes ningú no es sorprendrà de saber que Pere Caldés és un dibuixant de professió; un dibuixant que ha arribat a realitzacions ben estimables, i que ha assolit una nova expressió del seu art en aquesta branca literària del conte. Perquè aquests contes tenen les mateixes característiques que els seus dibuixos, una gran simplicitat de línies que ací expressa en la fluïdesa de l'estil

un estil narratiu planer i senzill, que, si bé no és brillant, no és tampoc opac, té una vivacitat nerviosa que s'acorda perfectament als temes que serveix.

~~Pere~~ Pere Caldés és un minyó al qual cal aplicar el tòpic, no té, encara - afegiu-hi "sortosament", si voleu - biografia. D'ací que haguem volgut presentar-lo amb aquestes ratlles amb un gest senzill, com qui fa bracet, dient únicament que el seu és un nom a considerar, tant pel que promet com pel que ja dóna.

J.J. i O.

EL PRIMER ARLEQUI

Quan Jehovà va expulsar del Paradís els primers pares, Adam va adonar-se, jutjant per l'enrenou de querubins i l'espara de l'arcàngel, que l'havien feta grossa. Camí ~~xxxxx~~ enllà tractava de penetrar el sentit d'una de les frases de comiat: "Guanyaràs el pa amb la suor del teu front". Adam ignorava el pa. "Això - es deia - deu ésser una metàfora". Però pressentia vagament l'abast de l'amenaça.

La preocupació d'Eva era més aparent que real. Il·lusionada amb el seu abric de pells, confeccionat per les mans divines de Jehovà, feia via enllà, portant sota el braç com a únic bagatge, dues mudades de fulles de figuera cosides.

- Ens han ben ~~xxxxx~~ arreglat, Eva. Una situació tan excel·lent!...

-Pse! Hauríem acabat per enquilosar-nos. Ara viurem la nostra vida, tindrem ambicions, lluitarem...

X X X X

Van arribar a una prada verda, quieta i serena com la mirada d'Eva. Un riu s'hi passejava, sobre un llit nou, com el món mateix; hi havien arbres (des de la seva feblesa al Paradís, Adam i Eva miraven els arbres amb prevenció), i una cova de cara al sud, confortable. El ~~xxxx~~ canvi de temps havia fiblat Adam sobre la cicatriu de la seva costella, i els primers regalims els causaren una gran sorpresa.

- "Això" farà malbé els rulls dels meus cabells -protestà Eva.

- Jo temo que "això" no assaoni massa la terra i m'impossibiliti de llaurar-la - l'instint d'Adam començava a funcionar, indicant-li

en la seva influència la necessitat de complir les ordres de Jehovà.

Per això des de la presència de la pluja havien acordat cercar una cova. Aquella, i aquell lloc, els semblaven bons, i s'hi van instal·lar.

En els principis, Adam va portar al món la indolència de l'Edén. Deu proveïa, i les digestions d'herba del primer pare, ajaçat a la porta de la caverna, eren lentes, allargassades. La seva imaginació, inèdita, corria per tot l'espai del cel i de la terra, i s'encantava blane-ment sobre els retalls del paisatge, en el record del Paradís, en la feminitat d'Eva... Submergit en la seva dolçessa. Adam pressentia de vegades: "Sóc el clixé de l'home, porto marcats els dits de Jehovà sobre la carn" i la imatge del primer moment li feria la lluentor del cristal·lí, reflectint una idea que el seu pensament no podia coordi-nar encara.

Però Eva va quadricular la cova en estades i va donar un destí a cada una d'elles. En el seu feinejar, Eva va inventar-se el Futur, i l'encomanà a Adam: "Hauries d'assegurar-nos el paisatge, la prada i la cova, per sempre". Adam, que només havia copsat el sentit del record i del present, va proposar l'establiment d'un acord.

"Tu poliràs la cova i jo sortiré a tastar les herbes i els animals, i establirem els que són mengívols i els que no ho són. A més, miraré l'altra banda del riu, i procurarem treure'n partit".

Cada matí el primer pare es desenganxava la lassitud de l'ensunya-ment a la porta de la cova, on l'esperava Eva amb un farcellet de frui-tes, i s'acomiadaven tendrament.

Prada enllà, amb el farcell sota el braç, Adam herboritzava. L'olor de la terra i la simpatia del món li encomanaren una inquietud: incubava el primer poeta però no podia expressar el seu sentiment (es més, n'ig-norava l'existència), i es posava neguitós. La meitat dels seus neguits

el primer pare se'ls curava menjant, i en aquells moments devorava amb placidesa l'esmorzar que la sol·licitud d'Eva li havia procurat.

~~Després~~ Després prosseguia el seu treball, tastant d'ací i d'allà. En aquests vagabundeigs solitaris, Adam s'anava enamorant del món. Un dia, de retorn a la cova, digué:

- Això és millor que el Paradís, Eva.

- No siguis heretge, Adam ... -però en el fons tots dos estaven d'acord.

Els primers dies va descobrir els lletsons i l'ensiam, i un llegum pre-diluvià poderosament nutritiu. Algunes de les herbes que no van resultar-li bones, li produïren una terrible indigestió, per la qual cosa va decidir marcar-les lligant-hi un palet vermell. Adam també va llegar al món el color símbol del perill.

Mentrestant, Eva sofria una angoixosa metamorfosi; entre altres fenòmens de divulgació vedada, canviava el caràcter i els gustos, i es marejava sovint. L'instint, mancat de precedent i de reflex, no li advertia res. Adam va començar a preocupar-se.

- Hauríem de fer més exercici, Eva. T'estàs tornant obessa...

Ella va enfadar-se, però després penetrà la raó de l'advertència i s'avingué a la proposta d'ell. Cada matí en llevar-se donaven unes quantes voltes al marge corcat per la cova; feien exercicis respiratoris, contraccions i relaxacions musculars, etc. Però la dolença d'Eva tenia arrels més profundes i feia el seu curs.

Els exercicis cansaven la primera mare i feien més feridor el seu caràcter. De vegades les seves paraules eren dures.

- Adam, tu m'enganyes, tu vols desfer-te de mi...

- Impossible, Eva. L'histerismo fa que vegis les coses d'aquesta manera...

Després, vingué una època de calma. Eva s'endolcí, es tornà infi-

nitament tendra. S'adonà de les flors i dels ocells i demanà a Adam que no se'ls mengés. Adam accedia sempre; considerà l'exhuberència formal d'ella, en constant augment, com un mal menor, i ofegà totes les inquietuds en la pau de la primera llar.

X X X X X

Adam i la vaca eren franciscans, a desgrat d'ignorar-ho. Al paradís fraternitzaren, i mentre Déu va permetre que l'home i les bèsties s'entenguessin, sostenien diàlegs amb freqüència, establint els rudiments d'una filosofia sana.

Fora de l'Edén, la vaca va seguir els seus amics, "Seré el primer animal domèstic" pensava. Però ja no podia dir-ho.

La placidesa de la prada va encomanar a la vaca una serenitat flemàtica que no havia d'abandonar-la mai més. Rumiant d'una banda a l'altra, pulia el seny i posava carns. No obstant, un dia el primer brau va enamorar-la i fugiren lluny, a l'altra banda del riu, cap a un camp inèdit, verge, decorat amb el dringar d'un salt d'aigua que portava a la plana la salutació de les muntanyes altes.

I allí fundaren una família, per la gràcia de Jehovà.

El dia que Adam va decidir passar el riu, plana enllà trobà la vaca, alimentant el seu vedell. Adam coneixia els habitants del món tan bé com els dits de les seves mans, i aquell nou vingut va meravellar-lo. La vaca se sentia torbada per la necessitat de justificar la seva fuga, però Adam va donar-li a entendre amb la mirada que no podia reprotzar-li res. A desgrat de la impossibilitat d'entendre's amb paraules conservaven en els ulls l'expressivitat adquirida en els mesurats diàlegs del Paradís.

L'esperit pràctic del primer pare s'havia anat aguditzant amb el

contacte amb la vida, i amb un cop d'ull es va convèncer que enllà del riu el món seguia igual. I, no obstant, una tendresa especial li indicava la conveniència de portar a Eva l'obsequi d'alguna cosa nova, penyor de la conquesta de l'altra banda de la prada.

Va tenir per inspiració del Cel (en la infal·libilitat del qual Adam començava a creure) el pressentiment de la comestibilitat de la llet de vaca i el seu gran rendiment en calories, i es féu el propòsit d'obtenir-ne. La vaca, que tenia present encara la preponderància de l'home a l'Eden i el seu privilegi damunt dels altres éssers, li servava un gran respecte, però no va poder estar-se de preguntar-li amb la mirada: "Quina idea t'ha vingut, Adam? No et dones vergonya de dedicar-te a aquests afers?" Però Adam ja passava el riu amb una closca plena de llet, i caminava a la recerca d'Eva, content de poder-li oferir la degustació d'una novetat alimentosa.

Adam va trobar Eva presa del primer desig; ni tan sols va considerar l'obsequi, obsessionada per una idea singular: volia menjar cargols.

El primer pare havia sentit des del principi una repulsió especial per aquest mol·lusc. En l'acceptació del seu paper de degustador universal, imbuït de la responsabilitat d'aquesta missió, es reservava el tastar els cargols per després d'haver-ho provat tot, àdhuc els llangardaixos i les mosques. Però va diluir el seu dubte en la flongesa de la paraula d'Eva.

- Tasta'ls, tu primer, estimat, i diga'm si són mengivols. De veure'ls la boca se'm fa aigua.

Adam tenia més de la meitat de la paciència del món i un caràcter suau injectat, junt amb la vida, pel buf diví de Jehovà. Va fer foc a terra i rostí els primers cargols, més repugnants en la babositat i els estertors de l'agonia que passejant la closca d'una banda a l'altra.

Va menjar-ne un, establint l'heroicitat a la Terra, i pronuncià el fall:- No són tan dolents. Fan l'efecte d'ésser medicinals...(1)

A Eva el gust dels caragols va decepcionar-la; Adam va haver de fer més de vuit dies de jaç.

X X X X

Els dies s'escolaren regulars, iguals, nets i portaren el moment que havia triat la Providència per què Eva meravellés el món amb l'infantament de Caïn. Però l'instint paternal dels primers pares seguia retardat, imprevisor. La perplexitat foragitava les altres sensacions.

Als primers símptomes Adam va esverar-se positivament. Després, posseït d'un gran pànic, va fugir plana enllà, perseguit pels crits d'Eva, i amb la idea imprecisa de la vida i la mort ballant-li davant dels ulls, com un punt vertiginós que s'hagués encastat d'eix al seu pensament. Protegit darrera un arbre, mossegant-se les puntes dels dits, plorava les súpliques de la primera mare.

Després va avergonyir-se, profundament avergonyit, i va iniciar el retorn a la cova, on l'esperava la sorpresa del petit Caïn i la nova felicitat d'Eva, la qual va deixondir-se per fer la presentació del primogènit:

- Es bonic, oi? Però té la pell dividida en rombes de diferents colors...

En la clarividència del seu benestar, Adam va caçar la veritat:

- Es la paleta de les races del món, Eva. Porta damunt la pell els colors que ha de llegar als distints pobles de la Terra. Primera mare, hem tingut el primer arlequí.

(1) Efectivament, segles després han estat descobertes les virtuts curatives d'aquest mol.lusc gasteròpod terrestre. N. del A.

EL PAS DEL TEMPS EN EL MUSEU SENTIMENTAL

No he sabut mai d'una manera prou clara com em pervingué en herència aquella petita casa. El fet, veritable esdeveniment per a mi, em fou explicat voltat de conceptes legals tan complicats que no en vaig comprendre, de bon tros, el mecanisme. De fet, el present em venia d'una parenta llunyana, a qui jo no recordava haver vist més que una sola vegada. Guardava el record d'haver-la vista, però no pas la imatge d'ella mateixa. Considerava la casa com un present del cel.

Era la més alegre i segurament la menys important d'un carrer secundari de poble. Tenia planta baixa i un sol pis, i arribà a les meves mans exactament com l'havia deixada la meva parenta, la ~~misantròpia~~ misantropia de la qual i la seva solteria heròicament sostinguda lliuraren el patrimoni de dispersions, de la qual cosa només tenia motius per alegrar-me.

A la primera vista, ~~per~~ la casa em sorprengué per algunes singularitats que, en el transcurs del temps arribaren a fixar-la en la memòria de les coses "meves" amb un color únic, estrany a tot el que em pertanyia. Plena de robes brodades, labors, puntes fines i fines (prodigades incansablement), la casa era massa petita per contenir el fruit dels ocis d'una soltera desvagada. I a més, quelcom més excepcional: de dalt a baix, ni en les habitacions més imprescindibles, ni en les que no ho eren tant, no hi havia un sol rellotge; endebades vaig cercar sota els coixins, vaig mirar minuciosament totes les labors, la utilitat de les quals se'm feia menys comprensible. Ni en els calaixos, ni en les parets ni repises, enlloc, com he dit, no era possible trobar un rellotge. Em va sem-

blar, aleshores, que la meua parenta, la coqueteria de la qual havia omplert de llaços i de randes tota cosa susceptible d'aguantar-los (aguantar-los materialment, només) no havia pogut tolerar la presència de quelcom que a cada cop de molla, a cada voltar de rodes, li palesés la seva destrucció i l'allunyament inexorable i definitiu de totes les coses que li eren cares. "Ella", pressentint-se peça de museu, havia volgut crear tot un museu de peces delicades, que l'emmarquessin dignament. I allí quedava el marc, únicament, absurd per la desaparició del seu suport, de la seva raó d'ésser.

A desgrat de portar a la butxaca una sèrie de raons legals que em feien amo de tot allò, obria cada porta i furejava cada recó sentint-me lladre, tement veure'm sorprès d'un moment a l'altre per algú que tingués més drets, més dels que poden concedir els homes i les seves lleis, sobre les coses que em voltaven.

Al pis superior vaig descobrir la "seua" cambra. Hi havien acumulat totes les petites coses que no cabien a les altres habitacions, i el seu aspecte bigarrat, que com a espectador m'hauria fet somriure indulgentment, com a protagonista (a poc a poc m'hi sentia incorporat, com si en lloc de prendre possessió d'aquells objectes, ells preguessin possessió de mi), m'impressionaren fortament. De bon principi, em vaig asseure davant d'un "secrétaire", situat a prop d'una finestra; reposant allí, mirant aquella finestra carregada de cortines i d'aditaments engorrosos, vaig sentir una angoixosa opressió. M'ofegava, i enfonsant els dits en aquell tou de roba neta, verge, vaig cercar el mecanisme que obria la finestra. Va entrar un doll de llum que vaig respirar intensament, i això em retornà l'equilibri. M'adonava que només prevaldrien els meus drets d'hereu, davant de mi mateix i de la llei, mentre totes les finestres de la casa romanguessin obertes. Però no em fou possible. Unicament

aquella de la cambra d'ella no es tancà mai més, i per allí va entrar, estantís, feble, el meu fur de propietari. Visiblement, totes les labors conventuals de la casa se n'estremiren.

En aquells moments em va dominar una gran tafaeria d'esbrinar el contingut del "secretaire". Era fàcil, la clau, con en tots els panys de la casa (qui havia tingut cura de posar-les-hi?) era el seu lloc. Vaig descobrir l'inevitable diari, inevitablement em vaig posar a fullejar-lo. Lal llibreta era relligada amb unes tapes de pell repujada a mà, labor d'"ella", i closa amb una cinta la llaçada de la qual duia l'empremta que la mateixa mà havia deixat en tots els llaços de la casa. No era pas un diari en el sentit cronològicament ampli que aquesta denominació obligà a suggerir sinó la descripció d'una època determinada de la vida de la meva parenta, les incidències d'una història d'amor. Però mai no havia suposat que una relació ingènua i adotzenada com aquella - l'adotzenament i la ingenuïtat requeien únicament en l'estil - em pogués interessar, ~~xxx~~ ~~xxxx~~ ~~ad~~huc commoure, com aleshores; i ara, lluny de temps i de distància, he acabat atribuint-ho a la influència del medi.

Mentre llegia, a intervals, em semblà percebre el tic-tac d'un rellotge, i en abandonar la lectura per a poder destruir d'una manera precisa allà que em semblava un engany dels sentits, vaig oir clarament el soroll metòdic, reposat, d'un cronòmetre. Ja he dit que en tota la casa, a desgrat d'haver-los cercat, no hi havia vist cap rellotge; per aquest motiu, el tic-tac que podia sentir tan distintament s'emportà tota la meva atenció. Vaig mirar i remirar minuciosament tota la cambra, i no em va ésser possible de descobrir enlloc el centre motor d'aquell soroll. I una cosa més sorprenent, encara: així que m'apartava del "secretaire", el tic-tac desapareixia. En conseqüència, la meva inspecció es localitzà en aquell moble, però molt aviat m'havia de convèncer que el "secretaire"

no contenia, no podia contenir cap rellotge. Una mica esverat per allò, i efectivament desgavellat per un conjunt d'impressions incontrolables, pel que tenien d'imprevist en la meua vida, vaig abandonar la casa, tancant la porta d'entrada amb una volta de clau excessivament remarcada, con si temés que tot allò de sensacional que guardava, pogués escapar-se en una nit, impossibilitat d'esperar un endemà al qual les meves previsions em concedien "a priori" un gran domini de mi mateix. I així fou com la primera vegada que la Providència m'oferia un sostre indiscutiblement meu, vaig dormir en una fonda de poble, sota teulada d'altri, com m'havia pertocat fins aleshores.

Em van despertar, conjuntament, un gran benestar físic i un soroll agradable que provenia del pati de l'hostal, i dic ~~xx~~ conjuntament perquè, encara ara, i per pueril que sembli donar tanta importància a tan poca cosa, no he pogut dilucidar exactament a què devia el meu retorn a la vida efectiva. Però sí recordo clarament que el primer pensament que vaig coordinar, em proporcionà una gran satisfacció per haver decidit dormir fora de casa "meua". I immediatament, el record de la casa esperonà la meua tafaeria per la resta del contingut del diari i pel soroll del rellotge. Aleshores vaig qualificar d'estúpides les meves precaucions del dia anterior, i només em concedia el dret de sentir-me satisfet per la possessió d'aquella béns. Arribat en aquest punt, no em va costar gens de determinar que tot el referent al tic-tac era il·lusió.

Desitjava trobar-me, per segona vegada, voltat d'aquelles puntes ir randes que m'havien portat a frec del pànic (quina ridiculesa!) i entrar definitivament en possessió de l'herència.

En visitar novament la casa, vaig tenir cura de dirigir-me, de seguida, a la cambra del "secretaire". La finestra estava oberta encara, és clar, i l'habitació era extraordinàriament il·luminada. Apressadament,

amb una precipitació injustificada, vaig recomençar la lectura del diari, fins arribar a les pàgines dedicades a la descripció del personatge central, de l'amor d'"ella". El retrat era fet tan delicadament, amb un interès tan gran, que vaig adquirir el convenciment de conèixer, fos quina fos la circumstància que pogués posar-la a la meua presència, la persona retratada. D'una manera tan clara vaig retenir una imatge materialment desconeguda per a mi!

Altra vegada arribà a les meves oïdes, produint-me un gran esbalament, el tic-tac d'un rellotge. La direcció d'on venia el soroll em semblà tan concreta, que vaig dirigir-hi la mirada, girant el cap lentament. El reflex del sol en un mirall em ferí els ulls, obligant-me a executar un moviment instintiu de defensa. Una vegada refet, vaig determinar clarament la posició del mirall; formava part d'un tocador en desús, adossat a una de les parets de la galeria on donava la finestra de la cambra de la meua parenta. No podia dubtar-ne, el soroll venia d'allí, i no pas del moble, sinó concretament del mirall. Vaig passar a la galeria saltant per la finestra i comencí a escrutar intensament la imatge reflectida en el mirall. ~~XXXXXXXXXX~~ En un cos d'edifici arrapat a l'angle de la galeria oposat al mirall (aquest la reproduïa clarament) hi havia una petita finestra, la taca grisa de la qual retallava pàl·lidament, però indubtable la silueta d'un rellotge. En ~~XXXX~~ girar-me, el marc de la finestra se m'aparegué d'una realitat que em sorprengué absurdament. Jo tenia la seguretat de no haver visitat aquella part de la casa. Per no perdre temps - en realitat perquè era sumament fàcil -, vaig entrar a l'habitació depassant la barana de la galeria i saltant per la finestra. Aquell departament nou per a mi era molt reduït, i, cosa singular, desproveït d'aquella mena de labors escampades per tota la casa. El rellotge, col·locat sobre una taula, estava tancat dins una campana de vidre;

des d'allí es veia clarament la taca lluent del mirall, situat de tal manera que reflectia el soroll del rellotge per a projectar-lo sobre el "secretaire" de la cambra d'"ella". Heus ací un senzill miratge que m'havia fet perdre el control sobre els meus nervis. Però aquella habitació desconeguda - ara tenia la seguretat de no haver-la vist mai - va requerir la meua atenció per damunt de totes les altres coses. Era un gran estoig guardador del secret d'amor d'"ella", i això s'endevinava contemplant qualsevol dels objectes que contenia. Sitota la casa era un museu de la vida anodina de la meua parenta, aquella cambra era estrictament el museu del seu amor. Així m'explicava la retirada del cronòmetre fins allí, perquè de tota la casa, només en aquell tros tenia valor el pas del temps. El rellotge allunyava a intervals regulars - potser ja els havia foragitat del tot - una sèrie de moments sentimentals.

Sense esforç vaig descobrir la porta d'entrada a aquella peça. Era una porta dissimulada (dissimulada d'una manera fortuïta, potser, sense el propòsit deliberat de fer-ho) que no havia descobert abans per un veritable atzar.

Des d'aleshores, les meves visites a la cambra del rellotge sovintejaren i es perllongaren fins a conèixer-la "del tot", quan la resta de la casa m'era encara fins a cert punt desconeguda. Havia arribat a estimar l'essència d'aquell tros de museu, en uns moments en els quals l'essència de l'altre tros se'm feia menys comprensible.

Un dia, durant una de les meves estades a la cambra, trucaren al timbre de la porta d'entrada a la casa. En obrir, vaig reconèixer, tal com havia adquirit abans la seguretat de poder-ho fer, el personatge central del diari de la meua parenta. El vaig reconèixer a desgrat del seu envelliment, i de portar damunt l'empremta profunda del fracàs i el cansament d'un viatge que l'havia de conduir a terme massa tarde.

No recordo exactament de quina manera em va reclamar ^{que el con que hi} devia haver en cada recó de la casa d'"ella" (i especialment, vaig pensar, en la cambra del rellotge) però sé que m'ho va reclamar brutalment, d'una manera que va despertar el meu sentiment de propietat sobre l'herència, àdhuc en el que contenia d'immaterial. I sacsejant sense compassió aquella ombra d'home, el vaig foragitar. Veient-lo allunyar-se, vaig cridar-li:

- La seva imatge us pertany, però el record d'"ella" que conté cada cosa de l'herència, es ben meu i no me'l deixaré arrabassar!...

En tornar a entrar a casa "meva", tenia la sensació d'haver operat, amb una estrebada formidable, un canvi definitiu en una de les branques altes del meu modest arbre genealògic.

L'HERÈNCIA DELS RETRATS I DE LES ÀNIMES

Havia passejat per mitja Europa una mena especial de melangia que em feia refugiar en les multituds, en el carrer, en els abrigaments de sorolls i de llum, en tots els llocs on la gent és més impersonal i poca-solta. Fugia eternament de mi mateix i temia quedar-me sol per sobre totes les coses.

Aquest estat d'esperit era conseqüència d'un complicat procés, més afecte a l'ànima que al cos, a despit de l'opinió d'una eminència mèdica que s'entestava a restaurar-me valent-se d'uns perdigons minúscols, blancs, segons ell d'una gran volada curativa.

Em torbava profundament la contemplació de la meua imatge, en retrat, reflectida en els miralls o en qualsevol banda. Tenia la sensació de contemplar un estrany, i encara, un estrany hostil, agressiu, a punt de rosegat-me el pensament. La veritat és que la meua imatge havia adquirit en pocs dies una violència de faccions i de proporcions esbalaïdora. Semblava com si un ésser dur, autoritari i cruel m'hagués manllevat la meua funda carnal per modelar-hi una empremta més adient al seu tarannà que al meu. L'home i el monstre, però sense tempestes interiors ni desbordaments passionals. Jo continuava serè, quiet i amb bons sentiments, diabètic, exhalant eternament una olor de naftalina la naturalesa de la qual no he pogut fixar mai. Entre la gent àdhuc em mostrava en el dir de la majoria, trempat i divertit. Però en les estones de soledat el meu mal s'anava aguditzant. Fins la idea de ~~xx~~ la meua pròpia presència em molestava; la contemplació de la meua persona, en aquests trossos que ens és possible de contemplar de nosaltres mateixos sense el concurs de mirall, l'ombra vaga del nas, l'escors del pit i el ventre, els braços i

les cames, em produïa un neguit inexplicable. Més d'una vegada havia tractat de situar el meu fenomen en el pol oposat al que havia sofert Narcís. Ell estava enamorat de la seva persona; jo estava a punt d'odi-la meua.

La necessitat d'aïllar-me d'aquestes penoses sensacions em feia cercar companyia desesperadament. Pel carrer saludava indistintament amics i desconeguts, que acabaven a la llarga creient en aquella pretesa coneixença i em tornaven polidament les barretades. Galantejava porfidiosament les dames, creant-me en pocs dies una fama de tasta-olletes que no m'ha abandonat més.

No em deixava perdre cap manifestació de carrer, blanca o roja. El submergir-me en la multitud em produïa l'efecte d'un bany sedant, del qual sortia positivament reconfortat.

Però tots aquests petits recursos de la meua pueril estratègia, van acabar fatalment per fallar-me, i va arribar el moment de decidir el viatge llarg, d'eficàcia comprovada en milers de casos semblants al meu.

De tots els països que visitava no en recollia pas les particularitats geogràfiques, ni la marca de la seva arquitectura, ni les singularitats del seu art o dels seus costums. Empès per la meua mania, només veia la gent, la gent dreta i divertida, caminant i agrupant-se bellugant-se i vivint tan bé com sabien o podien.

Arrossegant aquesta mena de mal, vaig arribar a Munic. Els alemanys tenen fama de saber passejar en grans colles pels carrers, i de tenir-hi una gran feblesa, per altra banda. Això m'havia fet concebre algunes esperances, que la realitat va destruir ràpidament: les multituds alemanyes són hermètiques, higièniques, i estan desproveïdes d'aquests moviments ondulatoris i incontrolats de les multituds llati-

nes que tenen l'emoció del crit i la corredissa immotivada.

Cada vegada que vaig intentar infiltrar-me en una manifestació muniquesa, n'era irresistiblement repel·lit, com una superfície de grassa expulsaria una gota d'aigua.

En canvi a ~~Amixxayx~~ Alemanya, els qui tenen set de companyia poden recórrer els museus, inexplicablement concorreguts.

Coneixedor d'aquest fenomen, a Munic vaig visitar, diverses vegades, la seva Pinacoteca, costum que havia de portar-me a una sorpresa transcendental.

Un dia, en el curs d'una de les visites al museu, vaig trobar una antiga coneixença, conterplant a fons una gran pintura. En escoltre'l el meu conegut no va donar mostres de sorprendre's gaire, e desgrat que a mi em semblés prou important el fet de trobar a Munic un altre català desvagat.

Em va fer l'efecte que aquell home m'esperava. Sense deixar-me prendre la iniciativa i parlar de les coses que m'interessaven, mal costum en el qual trobo una gran fruició, em va assenyalar la tela que teníem davant nostre:

- Per fi, després de recórrer mig món i de tafanejar-ho tot, he trobat el que cercava. Fixeu-vos en aquest home situat a l'esquerra de la pintura...

El quadro, obra de Wilhelm Rider, pintor mediocre que visqué a Alemanya, a mitjans del segle disset, perpetuava una llufda reunió de gent distingida. L'home sobre el retrat del qual hom sol·licitava de fixar la meua atenció, tenia una semblança realment extraordinària amb el conegut.

- Es una casualitat notable - vaig reconèixer.

- Es quelcom més que una simple casualitat - em fou respost.

- Com us expliquen aquesta coincidència tan singular? - la veu

em sortia prima com una corda de guitarra...

La meua coneixença amb aquell home, fou conseqüència de circumstàncies poc o molt especials. Val la pena d'explicar-la.

X X X X

Dies abans havia ocorregut a Barcelona un fet divers que fou llargament comentat per les estranyes particularitats que revestia. Algú el recordarà encara.

Prop d'un pas a nivell, als afores, fou trobat el cadàver d'un home trossejat pel tren. Hom cregué en un suïcidi. En regirar les robes del mort, sobre el terreny on fou trobat, no es descobrí cap document d'interès, però en ésser novament revisades les robes, una vegada traslladat el cadàver al dipòsit judicial, un agent trobà en una de les butxaques una quartilla plegada, que abans o no hi era o havia passat desapercebuda. El paper contenia un avís lacònic: "Trobareu el cadàver a doscents metres del pas a nivell". Aquest missatge produí una gran perplexitat; un avís d'aquesta mena, sobre el cadàver d'un pretès suïcida era indubtablement més singular que la carta de ritual dirigida al jutge. Però l'interès pujà de punt en descobrir, hores més tard de la troballa del primer, una segon cadàver, estès a terra a doscents metres del pas a nivell.

La premsa publicà retrats i informacions extenses, la policia cercava activament el lligam entre les dues morts. La gent s'apassionà durant uns dies pel succés.

Centenars de badoos acudiren al lloc del fet, i entre ells jo, en els inicis del meu fenomen i àvid ja de companyies nombroses i variades.

En aquella fase de la meua malaltia, cercava converses a tothom, al tramvia, al cafè, al carrer. Era una plagasitat per la gent que

coincidí amb mi en el transcurs de les seves ocupacions.

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

Una de les vegades que visitava el pas a nivell - vaig anar-hi més d'una - em va tocar de companyia en el grup al qual m'havia incorporat, un home seriós, d'aire intel·ligent. Estava voltat de comares truculents i xafarderes, d'ambdós sexes, per la qual cosa vaig triar el desconegut per entaular-hi conversa. Vaig caçar-li al vol una mirada fugissera:

- Ja són ben misterioses les circumstàncies que concorren en aquest succés. ¿No us sembla?

M'havia acostumat en el curs dels darrers temps a ésser acollit de molt diverses maneres en aquests sondeigs de carrer, a ésser mal acollit. No obstant, el desconegut semblava afectat d'una frisança semblant a la meua. Sibil·lí, em va agafar pel braç i arrencàrem carrer enllà, a passos mesurats.

- Ho són, indubtablement. I a desgrat de tot, el destí d'aquests dos homes estava meticulosament marcat...

- Sou fatalista? - vaig preguntar positivament escamat, a punt d'esgrimir la meua incredulitat en l'existència de l'ànima, en la seva immortalitat, l'afirmació de l'atzar, pur i simple, com a guia i pauta de la nostra vida, etc. Eren temes que m'agradava de sentir-me explicar, i els enclouà a tot arreu; parlant de llibres, de cavalls, de terapèutica domèstica, etc. Però l'home se m'escorregué dels dits.

- Heu fet una pregunta sense solta, el contingut de la qual només té sentit en les enciclopèdies. Aquests dos homes s'han sentit atrets al desenllaç de la seva vida, com les arnes se senten atretes per la llum, simplement. Una i mil vegades farien i faran el mateix, víctimes d'una divinal falta d'imaginació. Mireu...

Desembutxacà un plec de papera i m'allargà un diari recent. A primera pàgina hi havia els retrats dels dos protagonistes del succés.

Després em mostrà una revista antiga, molt antiga, en una de les pàgines de la qual, apareixien dos retrats gravats a l'aur. La semblança entre els individus retratats en els periodics contemporani i antic era indubtable. Els dos homes d'abans, com els d'ara, havien acabat la seva vida d'una manera barroca, en circumstàncies semblants.

- L'atzar, una coincidència... - vaig murmurar ja més disposat a escoltar que a parlar.

- L'atzar, potser sí, podríem anomenar-ho així. "Erò un atzar ordenat i sistemàtic, més freqüent del que podem imaginar-nos. D'aquesta mena d'atzar tots en portem una mica al damunt, com un timó, o millor com unes regnes que ens fan anar d'ací d'allà sense preguntar-nos la nostra opinió. Es aquesta mena de força que ens fa traure un dit per una esclatxa de la porta quan passa l'ascensor, o que ens fa fer una corredissa estúpida en travessar el carrer, en un dia que no tenir gens de pressa, i condueix recte el nostre coll sota les rodes d'un cotxe. Els casos són a milers, i extraordinàriament populars...

- Parleu com si coneguéssiu d'una manera certa l'existència de la raó d'aquesta força.

- La pressento. En el fons la teoria d'aquest fenomen arrenca d'una reflexió que tots ens hem fet més o menys a consciència: la meua cara, el meu tipus, són exemplars únics o els porta algú més sobre la capa de la terra? Els meus gustos, el meu caràcter els tinc jo només o se'n serveix algú altre, lluny enllà de les fronteres, o prop, tant se val? El meu destí és inèdit o un plagiat? Contestem a totes aquestes preguntes concedint que sí, que es possible que entre els nostres antípodes, per exemple, es trobi ~~xxx~~ algú amb un nas camús com el nostre, que faci joc ~~xxx~~ amb un front com el que tenim i que com a nosaltres li agdi el cafè amb un ppunt determinat de dolcesa. I és que la Natura, a desgrat del crèdit que li concedim amb matèria d'imaginació, la va es

gotar d'un cop per sempre. Les margarides d'ara són idèntiques a les de l'edat mitjana; iguals les sargantanes, el gust de l'aigua ferruginosa natural, les sangoneres, els jocs de nuvolades i els cristalls de la neu i de l'aigua glacada, etc. De la mateixa manera, un cop aconseguides unes quantes dotzenes de milions de cares i de tipus, la naturalesa les ha anat repetint, variant-les només de generació, de clima o de frontera. El model de cara que us presta els seus serveis a vós, hauria servit abans a una colla de persones, guerrers, comerciants, savis, tarambanes, etc., i vós al vostre torn la llegareu a algú que s'encarregarà de passejar-la una temporada més per la terra...

- Accedint a reconèixer la justesa d'aquesta hipòtesi, no veig que ens plantegi cap problema considerable. A més, forma part d'aquests temes que ens estan vedats, la reflexió dels quals ens fatiga i ens deixa eternament insatisfets, com la mort, l'infinit, l'eternitat, la vida...

- Cert en part, només. Ja sabeu que una fesomia determinada comporta una determinada complexió, i que l'esperit, el caràcter, la intel·ligència, etc., són reflectits a la cara, i adhuc en la manera de moure's i d'estar-se quiet. Tot això, doncs, forma part de l'herència, i en som únicament depositaris.

- No m'agrada. Vós veieu el món com un immens escenari on es representa sempre la mateixa comèdia, amb la mateixa decoració i els mateixos personatges, variant únicament les hores de representació i els figurins.

- Tampoc no m'agrada a mi, però en aquests afers el vostre criteri o el meu, ni el de pingü, no és tingut en compte. Però us prego que tingueu la docilitat d'adaptar-vos als meus raonaments i deixar-me arribar fins a la fi.

Si acceptem, amb més o menys reserves, que la cara i el cos s'acorden a determinats caràcters, amb un pas més arribarem a la conclusió que

el destí de cada persona va estretament unit a aquelles característiques. Referent al destí, cal dir que el suprem novel·lista que ha d'escriure el de cadascú de nosaltres, té també en aquest aspecte una fantasia limitada. Uns quants centenars de novel·les i prou, i encara girant sempre al voltant de dos o tres temes eternals. Tota la resta són repeticions.

- Així, vós creieu que cada generació és la còpia d'una altra d'anterior. La varietat s'obtingria únicament barrejant cada vegada aquests milions de cares i de destins, com un "cocktail" monumental. De l'entrellacat més o menys reeixit d'aquests elements constants en surten les grans generacions i les mediocres, els segles d'or i les guerres, el progrés i els retrocessos. La vida y la mort s'haurien inventat únicament per renovar la mateixa matèria prima com es renova l'aigua d'una peixera. Però no veig la utilitat d'aquest gran joc ni la manera de treure partit vós i jo, per exemple.

- No veieu la utilitat de poder conèixer, estudiant les utilitzacions anteriors al vostre model, el rumb del vostre destí?

- És tan problemàtica la troballa d'aquest model entre l'aigua ~~barreja~~ barreig de generacions anteriors a la nostra, que la seva sola recerca m'enervaria. Prefereixo deixar-me conduir dòcilment vida endavant i conèixer el meu destí sobre la marxa.

- La troballa no és tan problemàtica i tenint en compte que el model que tenim en dipòsit ha d'haver estat utilitzat diverses vegades, jo confio de trobar el meu i aprofitar-me'n. Tinc la vida sencera per dedicar-hi, i un camp vastíssim, el món, per estendre la recerca.

S'havia fet fosc ràpidament, i la conversa s'esllanguí en plena ciutat. Ens acomiadàrem cordialment, i encara jo vaig desitjar-li un bon èxit i l'èxit per a la seva empresa.

XXXXXX

- Així creieu haver-ho trobat, ja? - vaig preguntar esguardant el cavaller de Wilhelm Rider.

- Indubtablement. Es tracta d'un gentilhome muniquès. Els alemanys són uns meticulosos arxivadors, mestres en el report i el registre. Puc seguir pas a pas la vida d'aquesta notable persona. Vaig comprovar afinitats íntimes, sobre el paper, inconfusibles: com a mi mateix, aquest bon home li agradaven les dones amples d'anques, i les maduixes. Estic en els inicis de la investigació i no obstant, em prometo resultats molt falaguers.

- I no temeu precipitar-vos a l'encalç del vostre destí, en coneixeu'l, una mica com es va precipitar a l'encalç del seu, Lord Arthur Saville?

- No temo res. Manejaré el meu destí a gust meu i llegaré a les generacions futures un model renovat, esporgat d'imprevistes i sensiblement més confortable...

- Jo estaré una temporada a Munic. Desitjaria que em tinguéssiu al corrent de les vostres experiències...

Ens ~~separàrem~~ separàrem fora del museu, amb aquesta promesa. En dies successius ens visitàrem amb freqüència.

El meu conegut envellia ràpidament. D'acord amb les meves temences, havia emprès una cursa fòlta cap al desenllaç, menyspreava de viure els dies grisos, anodins, l'interès dels quals radica en l'imprevist que esperem de cada minut, i que són només el ~~fix~~ farciment de fets més considerables, com el mal lector que abandonant els esplais literaris del novel·lista, salta pàgines senceres en exigència del desenllaç que hom li ha

promès.

Va encastar-se-li als ulls un brilleig mòbil, com una petita cavalcada de llum. El destí que va servir al cavaller muniquès per omplir una vida de setanta anys, el meu conegut el va malgastar en poques setmanes, i de sobte es va trobar desemparat, envellit, havent donat tot el que hom esperava d'ell. Va apagar-se-li la cavalcada de llum de la mirada i ~~ix~~ morí.

x x x

Mesos més tard, una deliciosa dameta de Nimes - jo seguia infinitament assedegat de companyia - descobrí que m'assemblava d'una manera prodigiosa al seu avi. Anava a furgar un calaix en recerca d'un esmalt que posseïa amb el retrat del respectable difunt, però no vaig donar-li temps de res. Vaig fugir posant-hi tota l'energia.

A Nimes no hi tornaré mai més.

L'IMPREVIST A LA CASA NÚM. 10

De bon matí, l'imprevist es presenta a la casa núm. 10. Una parella de policies amb tercerola i dos agents de la brigada social, amenacen en tirar a terra la porta primera del segon pis. Un dels policies crida amb una veu que es classifica de seguida com a veu oficial. És la seva missió.

El monàrquic surt ensunyat, un bon tros sorprès. Du un vestit clar i porta barret de palla, el segon barret de palla de la temporada, segurament.

- Sembla mentida, un home tan infeliç... - comenta la portera amb una veïna del tercer pis, (en el qual, d'una manera insospitada, s'està forjant un drama d'adulteri).

Les dotze famílies habitants de la casa senten tota la importància de la detenció. Ve't ací que en vint-i-cinc anys no ha passat res d'anormal, de dalt a baix de l'imoble, i la gent, víctima d'una mala preparació, es troben incapacitats per situar degudament el fet divers. Per un matí, el pujar i beixar dels accessoris, del desdèjuni, i els diaris, coincideixen amb la visita de la policia, i els veïns es cerquen mútuament, caçant la confiança.

L'imprevist continuà allí. Sembla com si s'hagués instal·lat en la casa. Va d'un pis a l'altre desgavellant situacions i creant-ne d'altres.

En el tercer pis han disparat dos trets. Algú s'ha desmaiat: una vella cubana, la qual palesament no podia pas resistir més d'una eroció en un dia. La pèrdua del coneixement l'ha arreplegada en mig d'un diti-

també succeís del monàrquic detingut.

Un altre dia qualsevol de l'any, el seu desmai hauria estat celebrat degudament= però aleshores hom es preocupa preferentment dels ~~de~~ dispars del tercer pis.

Una colla de veïns comissionats per llur pròpia transcendència, pugen escales amunt amb infinites precaucions. A mig camí la seva marxa és interrompuda per l'aparició del sehyor del tercer pis, que baixa esverat, empunyant una pistola que, de sobte, llença escales avall, tot murmurant unes paraules que tiren a terra d'una manera contundent la integritat moral de la seva esposa. En fugir, diu quelcom del qual es desprèn que el matrimoni del tercer no és tal matrimoni, i l'adulteri es presenta impen-sadament. Quina cosa més extraordinària!

Els trets no han tocat ningú, i la dona surt al replà esgrimint una ampolla de vi. El més insignificant dels ~~gests~~ gests de la senyora està controlat per l'alcohol (això es veu de seguida). Immediatament de la seva aparició, la dona descobreix un fantasma encastat en l'esmalt de la paret de l'escala, i hi projecta la seva ampolla, que es desfà en mil bocins. Tot seguit, un furiós atac de nervis rebut la senyora per terra.

La comissió de veïns, detinguda mentre més amunt s'agitava alguna cosa, es refà en constatar el silenci. Pugen tots, doncs, recullen la senyora i la depositen en un dels llits de casa seva. Mitja hora més tard, el senyor del tercer pis hi acudeix, compungit. Porta un collar de perles falses a les mans, sense embolicar. Vol demostrar evidentment, que porta l'armistici als dits. Des d'aquest moment l'incident perd interès, i cadascú es retira a casa seva.

Però l'imprevist, per una vegada en una eternitat, persisteix en la casa núm. 10. Una mica més tard, la maquineta cerebral de la vella del primer pis, que tota la vida ha funcionat malament, es desgavella d'una manera definitiva i coordina una idea singular. Surt furtivament a l'escala, truca

a la porta dels veïns i, en sortir aquests, els convida a presenciar quelcom meravellós. Els veïns, que en el transcurs del dia han tingut ocasió de disciplinar les seves impressions, segueixen la vella fins a casa seva i aquesta, després d'haver tancat amb grans precaucions la porta d'entrada, els condueix davant d'una calaixera i els mostra una baldufa inservible, col·locada dins una formatgera de vidre.

- La vaig trobar a l'església. Es més bona del que sembla. Però no creieu que me n'he apropiat il·legalment. Des de que la tinc, a cada persona que ve a casa nostra li dic: "Que veniu a cercar la baldufa?" Fins ara ningú no me l'ha ~~reclamada~~ reclamada, i és ben meva.

"Ve't ací que ha passat el que havia de passar" comenten els veïns entre ells, i tot admirant artificiosament la baldufa, es retiren. La bogeria de la vella, que en unes altres circumstàncies hauria commogut tota l'escala, aquell dia consisteix un honest esplai.

A més, mentre uns quants veïns corrien l'aventura de la baldufa, la rest es veia obligada a sortir als balcons llurs, atrets pels crits esfereïdors. Un comerciant del principal promotor de l'escàndol, està al seu balcó giravoltant un gat amb aire d'engegar-lo al carrer. Efectivament, el llença no sense que les urpes de la bèstia, en una gesta pòstuma, se li emportin un lluit tros de galtes. Aleshores es quan el comerciant crida més de valent, reclamant la tafaneria de tots els presents.

Després d'això, l'imprevist concedeix una teva d'una hora, el temps just per resumir la situació i prendre posicions.

L'atzar ha triat aquell dia, també, perquè l'investigador estafolari del quart pis trobés el que cercava. Es presenta a l'escala cridant triomfalment; porta a la mà una pasta negra, fumejant, que pel que es veu és el que amb tanta tenacitat tractava d'obtenir (per fi, els veïns en saben alguna cosa). L'investigador baixa un replà saltant desproporcionada-

ment i, de sobte, se li trenen les cames i cau escales avall, estavellant amb un cop de cap formidable un dels banquetes de fusta de l'escala i quedant estès a terra. El primer que hi acudeix és el comerciant cridaner. Greument, comenta:

- Es ben ximplet aquest home. Tot avui que passen coses i no ha sortit per res de casa seva...

Assenyala amb un gest de repugnància la pasta negra de l'investigador i ordena a la portera que "llenci immediatament aquella brutícia". La portera obeeix, mentre hom s'emporta el cos inanimat de l'inventor.

Aquest succés darrer ja no ha commogut gairebé ningú. A mesura que avança el dia i es van succeint els esdeveniments, la sensibilitat dels veïns de la casa núm. 10 es curteix. A mitja tarda tothom està segur de no impressionar-se més que per fets veritablement sensacionals. Per això el succés de la senyora d'edat i l'ascensor no impressiona pas profundament. La senyora, present a l'escala en "tourné" de visita, vestida severament de negre, amb lluent incrustats en diversos punts culminants de la seva indumentària, tocada amb un barret que incita a provar la punteria, ve esverada, rondinaire, neguitosa. Es fica a l'ascensor resant una oració per la integritat de la seva persona. L'ascensor, però, donat a la seva i desconeixedor de les conveniències socials, es para sense contemplacions entre replà i replà. La senyora intenta obrir la porta sense èxit, i colpeja febrosament amb el seu paraigües els vidres de l'ascensor, fent-ne una trencadissa formidable. A més, així que pot llença uns udols d'agonia que trenquen l'ànima. Els veïns, congregats a l'escala, li recomanen serenitat mentre preparen el salvament. Una dona, vist l'estat descompost de l'empresonada, suggereix de proporcionar-li d'una manera o altra un licor cordial. Lligada una ampolleta a l'extrem d'una canya llarga, la senyora rep a través del forat d'un vidre aquell primer auxili. Però ha perdut l'ente-

niment i el control i amb un gest arbitrari es tira el licores al cap a mane-
ra d'aigua de colònia. Quan es possible deslliurar la senyora, hom ha de
fer-ho a pes de braços.

Els fets se succeïen vertiginosament. Una veïna del quart pis cele-
bra un aniversari i el seu marit li regala una olla automàtica, "absoluta-
ment exempta de perill" segons anuncia suggestivament el prospecte que l'a-
companya. En la prova, l'olla mostra un caràcter terriblement independent.
Aguanta a la callada, dintre seu, una pressió "rècord". Quan deixa sentir el
seu xiulet, en senyal d'ebullició, ho fa amb una estrindència esfereïdora;
però ja és el seu cant del cigne, el seu adéu a la vida. De l'esclat final
la veïna en resulta amb cremades considerables i el donant de l'olla amb
una nança incrustada al front.

A l'escala hi viu, fa temps, un endarrerit mental inofensiu. Aquell
dia té una pensada especial: talla un tros de canyeria de l'aigua per cons-
truir-se una flauta. Quan la inundació delata el seu enginy, els veïns el
descobreixen amb aigua fins els genolls i executant una fogosa marxa mili-
tar amb la seva flauta de plom.

Per uns moments, l'atenció es concentra novament en els veïns adúlter
del tercer pis. En plena orgia reconciliatòria la parella s'ha empassat,
barrejat ambvi, el collaret de perles falses. L'home té, escassament, for-
ces per sortir al replà i demanar auxili. A la poca estona una ambulància
recull teatralment els dos apassionats.

Sense treva, un dels veïns projecta sobre la casa el seu succés. Un
gos vell, pla d'esquena i feixuc, propietat d'un sergent de carrabiners re-
tirat, té una debilitat i treu el cap per entre els barrots de ferro del bal-
có de casa seva, per tafanejar l'expectació del carrer. Quan en té prou i
intenta retirar-se, se sent víctima d'una clau per part de l'orla de la bara-
na, i no pot treure el cap per més que forcegi. En el seu terror, el gos
llença uns esgarips commovedors. L'excarrabiner, enemic de solucions tímides

ajuda la bèstia amb unes estrebades formidables. Però l'orla de ferro no cedeix la seva presa, i el sergent, actuant d'home enèrgic, engega un raig d de trets sobre el gos i talla en sec el seu suplici.

Passa, després, una hora i mitja de tranquil·litat, i aquesta pau té la virtut d'esverar una mica tots els veïns. Hom ha arribat a acceptar que la sèrie d'incidents s'haurà de cloure amb una catàstrofe final, definitiva, que serà pitjor com més tardi a produir-se.

Així, en sentir-se a l'escala una gran explosió, ningú, en el fons del fons, no té una sorpresa massa gran. Cadascú rep sobre seu el munt de runes que li pertoca, amb resignació. Només la vella cubana es revolta contra l'atzar; amb l'explosió, una imatge veneradíssima que tenia penjada sobre el capçal del llit, desapareix.

Tots els veïns (sembla que l'explosió no n'ha malmès cap) es reuneixen a l'escala. Coincideixen unànimement en una cosa en els seus comentaris: tots des del primer al darrer, s'esperaven quelcom greu, quelcom que devia ésser "allò" que acabava de succeir. Baixaren l'escala amb una gran empena. L'aspecte de "grand-guignol" de l'entrada, amb el quiosc del porter contorsionat i malmès, en una ganyota definitiva, els satisfà la imaginació. Tots els veïns accepten amb més o menys intensitat que aquell succés pot ésser el definitiu, el de "final de sèrie" i amb aquesta esperança comencen una investigació col·lectiva. Els pilots de runa exhalen encara una intensa fortor de gas, que permet als veïns de fixar la naturalesa de l'explosió. Sobtadament, fa la seva aparició la portera, reclamant el seu fill a grans crits. Ningú no dubta que el noi està colgat entre les runes, i hom comença activament els treballs de socors. En plena activitat, però, compareix el fill de la portera escales avall, saltant els graons de deu en deu, net, pentinat, intacte. Així que pot, anuncia en alta veu que al terrat hi han lladres, que han lligat al seu pare i que estan netejant els estenedors. Una parella de

veïnes, lleugerament intoxicades pel gas, aprofiten el succés per desmar-se.

Enfront de la casa número 10; al carrer, comença a agombolar-se gent. Hom acorda que f'espectador, a peu dret, ni que sigui per algunes hores, pagà el tret. Al terrat es lliura una petit batalla que acaba amb la fuga dels lladres terrats enllà, emportant-se'n però, la roba.

Fet i fet està en la consciència de tots que l'accident culminant no s'ha produït encara. Amb les portes de cada pis obertes, a cada replà hi ha constituït permanentment un consell de veïns amatents, a l'aguait. L'imprevist, tanmateix, en acumular en un dia la tasca de vint-i-cinc anys, n'ha fet un gra massa, i els veïns estan disposats a no deixar-se arregar per sorpresa. Fan comentaris, exposen teories, procuren veure venir. Al principal el consell té una ~~importància~~ especial importància, per la presència d'un prestigi: un mestre nacional amic de les cites i les frases profundes, comentador internacional enciclopèdic i aficionat al pronòstics, en els quals excel·leix per la seva fantasia. Concentrat i responsable, seriós, acatant amb el sondeig del futur immediat, l'home porta una llarga estona passejant-se d'un cap a l'altre de replà, sense dir res a ningú. De cop es para, convulsionant el consell i diagnostica:

- Ja ho tinc. Aquesta casa serà d'aquelles que s'esquerden...

L'imprevist mor aquí. La notícia recorre, amb una esgarripança, tots els pisos. Cadascú adopta l'aire de fer el farcell i iniciar la fuga, però l'anunci ha vingut massa tard. Amb un espetec gemegaire la casa es parteix i es disgrega, convertint-se en una immensa croqueta de veïns.

LA MEVA ESTADA AL CENTRE DE LA TERRA

La popularitat del professor Daimis va començar amb la presentació a l'Institut Es'd'Investigacions Psíquiques de La Xalon d'un gat excepcional que rebia i radiava, en alta veu, les emissions del grup d'estacions del nord d'Itàlia. L'enrenou d'aquesta descoberta va eclipsar la fama d'una mangosta de Dublín que podia parlar, comptava fins a dotze en anglès i en gaèl. llic i que, en el moment d'aparèixer el professor amb el seu gat, estava aprenent de fer puntes al coixí.

A comptar d'aquella època, el professor Daimis va acaparar contínuament l'atenció mundial. En les activitats més diverses sobresortia per la singularitat del seu geni. Va descobrir un colorant d'una potència terrible, una sola gota del qual, deixada sobre el mar davant de la platja de Niga, va tnyir de color roig de Saturn la meitat del Mediterrani. Un mil·lígram d'aquest colorant, posat en un got d'aigua, produïa una explosió audible en un radi de més de doscents quilòmetres.

Requerits els seus serveis per una nació poderosa del Nord d'Europa, va inventar una nova operació aritmètica, insospitada fins aleshores, i va aconseguir l'encreuament entre les anomenades "aranyes ciclistes" i un coleòpter importat del sud d'Angora, obtenint un insecte de nova espècie, el qual produïa l'apreciadíssima seda ratllada d'Angora.

Des d'aquest moment la fama del professor es va paraitzar, per la sobtada desaparició dels laboratoris de l'Estat, a Lorham. Aquests laboratoris foren suprimits i els seus obrers ocupats en altres activitats controlades pel govern. Del professor Daimis no se'n va saber res durant uns quants mesos.

Finalment, un periodista serbi va localitzar el professor en una província allunyada, realitzant per compte de l'Estat que comptava amb els seus serveis, uns treballs d'índole colossal, que havien de constituir l'atracció i el nervi d'una futura Exposició Internacional.

x x x x x

Les "Manufactures de Guixos i Calc, S.A." de Barcelona, varen rebre una comanda important de materials destinats a l'obra del professor Daimis. L'import de l'operació era molt elevat, i com que la naturalesa de les activitats del professor era curiosament mantinguda en secret, el consell d'administració va decidir enviar-me a mi en representació, per a formalitzar el negoci.

En arribar a Bartum, poble on s'havia instal·lat el professor, vaig dirigir-me al consolat, on m'assabentaren que aquella mateixa nit el govern donaria una festa d'homenatge a Daimis, al qual jo seria presentat pel cònsul, d'acord amb l'amable oferiment d'aquest.

Aquell vespre, en la gran sala on se celebrava la festa, em sentia singularment desemparat. Aquesta sensació devia provenir d'haver contemplat la meua figura, artificiosament disfressada d'etiqueta, en un gran mirall. Semblava un promotor de boxa fent de "speaker" en una festa benèfica, petit, desvitaminitzat. El meu llaç de la corbata havia perdut perillosament la seva posició horitzontal, i adoptava l'aire d'iniciar un moviment rotatiu, com d'espanta-mosques de vaqueria romàntica. Amb un gest ràpid, vaig intentar tornar-lo a la seva forma convenient, amb tan poca fortuna que se'm va desfer als dits. A l'hotel, amb l'ajut d'un magnífic mirall tríptic, de lluna claríssima, d'una gran fidelitat, havia necessitat una hora per fer-me malament el llaç de la corbata. En aquella sala de miralls transcendents, carregats d'arabescos i voltats de gent, no creia possible trobar un refu-

gi on poder-me lliurar a una feina tan delicada. Amb la mà plana sobre el coll, tapant el llaç desfet, i procurant donar a aquesta postura arbitrària un to desimbolt i interessant, vaig començar un romiatge penós a la recerca d'un mirall acollidor.

El que vaig trobar, el que em va semblar millor, estava prestant els seus serveis a un pacient personatge que es trobava en la mateixa situació que jo. Vaig comprendre de seguida que pel seu compte no reeixiria a refer-se el llaç, i veient en el seu exemple el meu futur immediat, vaig oferir-li la meva ajuda a canvi de la seva. Entre tots dos aconseguirem decorar-nos el coll amb una petita troca blanca, compacta, que almenys no se'ns desfaria en tota aquella nit, i possiblement ni en les nits que seguirien.

Intimàrem de seguida. El meu novíssim camarada era repòrter d'una agència internacional d'informació. Em va semblar que la seva companyia em seria útil, i no ens separàrem més.

Reincorporats a la festa, se'm presentà de seguida l'oportunitat de conèixer el professor Daimis. La il.lustre persona tenia un aire greu, preocupat. Semblava assistir a un ball de màscares disfressat de fantasma d'ell mateix, tènue, absent. Aquest posat en un home que rebia l'homenatge d'un govern poderós, em sorprengué. El repòrter em va informar:

- Ja haureu sentit parlar del gat extraordinari que el professor Daimis va presentar a l'Institut d'Investigacions Psíquiques de La Xalon. Aquesta bèstia i el seu il.lustre descobridor intimaren molt. Sempre se'ls veia junts, i el professor, poc agut en qüestions de conveniències, no s'estava de presentar-se per tot arreu amb el seu fenomen. Però fa una curta temporada que el gat ha desaparegut, víctima, segons explicació del seu propietari, "d'un accident mortal". D'això fa pocs dies i Daimis està, encara, compungit.

La tendresa de l'home genial em va commoure. Repentinament aguditzat el meu desig de fer la seva coneixença, vaig requerir el cònsul per a fer la presentació. El repòrter s'enrolà a la cerimònia, i fou presentat al mateix temps que jo.

El professor s'animava súbitament en tractar-se dels seus treballs. Va resultar que hom l'havia autoritzat per divulgar-ne el secret en una data pròxima, i ell mateix ens felicità per la nostra oportunitat.

- Encara que no ha arribat la data fixada per fer pública la naturalesa de les meves activitats actuals - digué el professor - em crec facultat per a fer-vos-en gaudir les primícies. Us espararé demà en els meus tallers.

L'endemà era diumenge, circumstància favorable, ens fou dit, perquè l'absència dels col.laboradors del professor faria més còmoda la nostra visita.

Vaig preguntar al meu company, una vegada separats de Daimis, si coneixia quin era el secret que fins aleshores havia estat ocultat amb tants miraments. Em contestà que degut als polifacètics coneixements del professor, es feia difícil establir un pronòstic raonable, i que no era prudent fiarse dels rumors. "L'únic que hi ha de cert - digué - és que l'obra ha de servir per fer més lluida l'Exposició Internacional, i aixó ja ho coneixeu vós, jo i tota Europa.

Coincidírem en confessar la nostra tafaeria, més aguditzada com més s'acostava el moment de satisfer-la.

El professor Daimis ens rebé, l'endemà, en el seu despatx annex als tallers, i escometé de seguida el tema que ens interessava.

He de fer present la decepció que s'apoderà de mi a les primeres paraules de Daimis. Resultava que tot plegat es reduïa a la construcció d'un globus terraquí gegant, colossal, el més gran del món, que posaria en evidència els incidents més insignificants del cutis de la terra. Més de mil

obrers, caps i tècnics hi havien treballat durant dos anys. Amb els diners que havia costat aquesta immensa bola, convertits en monedes d'or, s'haurien pogut fer collarets i arracades per a les dides de vint generacions. La quantitat de pasta que hi entrava (un conglomerat especial inventat per ~~xxx~~ Daimis) esfereta; amb ella s'haurien pogut construir una quantitat d'imatges tan considerable, que tocarien per terme mig dos sants de tamany natural a cada fidel del món. Els números de la xifra de cubicació de l'esfera, escrits un darrera l'altre com aconsella el bon costum, semblaven el seguici de l'enterrament d'un rei.

Quan les nostres possibilitats de meravella foren exhaurides per les estadístiques del professor, aquest ens anuncià que havia arribat el moment de visitar la bola.

Els tallers, en dia de festa, estaven absolutament deserts. L'esfera s'erigia al centre d'una nau immensa, gran com un prodigi de la naturalesa. El seu aspecte imposava; en realitat, no és possible donar-ne una idea amb paraules. Em remeto a les estadístiques.

El meu company condensà la seva admiració amb aquesta frase.

- No hauria dit mai que la terra fos tan gran!...

Un sistema impressionant de grans bastides conservaven l'estatisme d'aquella obra; a banda i banda, sòlides torres de fusta pujaven fins al cim una colla d'ascensors minúsculs.

Per la banda d'Àfrica, justament sobre Johannesburg, el professor nos invità galantment a ocupar un dels munts-càrregues. L'aparell ens pujava amb una lentitud relativa, convenient per a poder contemplar detingudament els retalls de món que desfilaven davant nostre. Ens deturàrem en alta mar, entre Itàlia i Espanya. Les bastides formaven en aquest lloc una gran plataforma circular, que ens permetia passar còmodament tots tres, l'un al costat de l'altre. El professor Daimis patia una mena d'em-

briaguesa de la seva obra i ens en feia una apologia públicament immodesta. De tant en tant, la plataforma s'oscava en un gran queixal, per sortejar el sortint d'una muntanya, accidentant-nos el passeig. Voltes enllà, un altre ascensor ens esperava. Des d'allí la contemplació del taller començava a produir vertigen. Sense descansar, el professor ens donava detalls i més detalls.

- L'interior d'aquesta esfera única, el forma un esquelet espès de bastides i tirants, en la construcció del qual hem resolt problemes d'una gran transcendència. Un milió i mig de...

El meu company l'interrompé, en una súbita impaciència:

- On som, ara?

Estem passant sobre Armènia i ens dirigim al Nord. Dintre breus moments, plantarem els nostres peus a les regions verges del Pol.

Feia estona que em preocupava l'enunciat d'un problema per al qual no entreveia solució:

- Com transportareu aquest retrat del món al seu destí?

- El govern crea, expressament per a aquesta feina, mil doscents cavalls d'empenta, en una província rica en pasturatges, habilitada totalment per aquesta finalitat. Hom està construint una carretera especial; amb l'asfalt que requereix aquesta carretera, es podria atapeir el Vesubi...

L'ascensor s'aturà. Des d'allí vèiem perfectament el casquet esfèric que constituïa la part superior de la bola, i al mig amb els seus perills i el seu misteri, el Pol Nord.

A través d'una sèrie de camins aeris de fusta ens dirigirem cap aquell punt. El sistema de bastides s'aturava, però, un tros abans d'arribar al Pol, la qual cosa no ens permetia contemplar-lo detalladament.

Q Aquesta part de l'obra no té encara, probablement, la consistència

deguda e ens digué el professor Daimis - per ésser l'última que hem construït. Una setmana endarrera, el meu gat fenomen, seguint-me en un viatge d'inspecció al voltant del món, va empaitar una ombra cap al Pol; la pasta tendra va cedir i el gat caigué dins de l'esfera. Salvar-lo suposava sacrificar una gran part de la meua obra, que he adquirit el compromís ineludible d'acabar en una data determinada. He hagut de sacrificar el gat.

Al meu company i a mi ens havia entrat una gran frisança per realitzar la promesa del passeig sobre el Pol, i ho sol·licitàrem al professor.

En l'examen tàctil de la pasta, sembla que aquesta va oferir les degudes garanties, i el constructor accedí.

Ens descalçàrem tots tres, i de quatre grapes, agafats pel braç, començàrem aquella excursió, arrapats a la crosta de la terra.

A mesura que avançàvem, la pasta se sentia més humida sotes les nostres mans, fins arribar el moment en què el professor, ordenant que ens aturéssim, aconsellà la retirada.

Massa tard, però. Un forat enorme es va obrir sota nostre, i ens engolí a tots tres, units en una patètica abraçada. Recordo aquell descens amb tots els detalls; podria historiar tots els cops que vaig rebre i la impressió dominant en cada mil·lèsima de segon.

Allò no era pas una caiguda al buit. Una sèrie d'obstacles- l'esquelet espès de la bola- atenuaven la violència del descens, i ens omplia el cos de blaus.

Ens aturà un egraellat de fusta, contra el qual van anar a estampar-se els nostres cossos. La comprovació de la nostra integritat física ens proporcionà una fugaç satisfacció. La veu del professor Daimis, alterada per l'accident, ens plantejà la qüestió d'una manera crua:

- Em sembla que patirem per sortir d'aquí...

Dalt de tot, molt per damunt dels nostres caps, es un metall amb net i forat que ens havia donat accés, sense consultar-nos, al centre de la terra. Perquè en efecte, el reixat de fusta que ens havia estalviat, generosament, d'ésser projectats als antípodes, era l'encavallat central de la gran esfera. El forat ens enviava un raig de llum nou, verge, que il·luminava l'escena del nostre drama.

El primer dia d'estada al centre de la terra passà amb una lentitud aclaparadora. El professor llufa una gran imaginació i una paraula clara i precisa que tractava l'aspecte difícil de la nostra aventura. Sostenia que l'endemà, dilluns, els obrers no sentirien la nostra veu per més que cridéssim, degut a les dimensions i característiques de la bola. En el que feia referència al ~~forat~~ forat, hom no el descobriria fins al cap d'uns quants dies, perquè els treballs s'havien localitzat, en aquella etapa, en la meitat inferior de l'esfera. Intentar obrir-se pas a través de les parets, era impossible, per raons que el professor destriava meticulosament:

primer. Per la duresa de la pasta, excepcionalment resistent, (el professor se'n mostrava orgullós, a desgrat del forat i del nostre testimoni).

Segon. Perquè el viatge a efectuar des del centre de la bola a les parets, en una fosca absoluta com aquella i tenint per camí un estret tirant de fusta, era extremadament perillós.

Ens va arribar la nit, i amb ella la desaparició d'aquell raig de llum que era l'únic lligam que ens unia a la pell de la terra.

Una altra circumstància va venir a agreujar, encara, la nostra situació. Una invasió de rates es passejava amunt i avall dels tirants, i àdhuc per sobre nostre, cosa que ens produí un legítim malestar. Vaig exposar la meua sorpresa per la presència d'aquell popular mamífer en un medi tan espe-

cial.

- Entren i surten pels forats dels volcans. Hauré de cercar-hi remei, perquè em rosegaran l'esquelet del globus... - em contestà el professor Daimis.

L'optimisme en potència que suposava per part del professor projectar modificacions en una obra que li feia actualment de gàbia, em va encomanar una mica de serenitat. A desgrat de tot, jo confiava fer-me sentir dels obrers, l'endemà.

Van arribar el dia i el raig de llum, descobrint-nos tan desvetllats i preocupats com el dia abans.

L'alba ens portà aparellada una gran sorpresa: l'aparició del gat del professor. Gras i trempat, va fer grans honors a Daimis, en una commovedora benvinguda. Deduírem que la bèstia havia subsistit gràcies a l'abundància de rates, i quant a la set, el professor ens assegurà que ell i el gat eren molt poc aiguaders.

De fora ens arribà un rondineig intens i dilatat, que foradava la crosta de la terra. Era el soroll de l'activitat dels mil cinc-cents obrers que feien el món. La naturalesa d'aquest soroll em va fer comprendre que el professor tenia raó; no ens sentirien per més que cridéssim, des de fora.

El repòrter, d'esperit inquisitiu àdhuc en situacions compromeses com aquella, va encetar una discussió amb el professor, a base de les qualitats del gat. Es mostrava feroçment escèptic. Concretaren, ajudant el gat, una demostració.

Aproximadament pels volts de dos quarts de nou del matí, el gat va captar un gran ofici cantat, retransmès des de l'església de Santa Maria de les Flors, de Florència. Em va estranyar que en un dilluns i a aquella

hora, hom celebrés ofici. Però el professor Daimis declarà que d'un gat com el seu res no podia causar-li estranyesa. A més, suggerí la possibilitat que l'alimentació exclusivament a base de rates li hagués alterat la naturalesa, produint un retard de recepció en els seus òrgans excepcionals.

La menció de les rates em ~~XXXX~~ va recordar el forat dels cràters, i aquests em suggeriren una possibilitat de salvació. Si comunicaven amb l'exterior, perquè no intentar de fer-nos sentir, cridant a través d'un d'ells?

Exposat el pla als meus companys, va ésser acollit amb diversitat de criteris. El repòrter em felicità efusivament. El professor em recordà amb escepticisme les dificultats de traslladar-se a prop de les parets, dubtant de l'èxit de l'excursió.

Enardit per l'entusiasme de l'agent informatiu, vaig oferir-me per a realitzar la gesta, tot exposant, però, l'única falla que jo trobava al projecte: en cas de fracassar, en seria impossible reunir-me novament amb els meus companys, a través d'aquell tenebrós laberint de bastides. Això em semblava seriosament greu, a desgrat que ni jo mateix no podia raonar la meva temença de perdre la condició de pinyol del món sense esperances. En aquest insoluble problema vaig refugiar la meva abúlia, relativament reconfortat. Però el beneit del repòrter va trobar una solució genial. Escorreria un punt del seu jersei de llana, i jo m'enduria amb mi l'extrem del fil, que em faria de guia per al retorn. L'eficàcia d'aquest acreditat procediment, inspirat en l'antiga experiència d'Adriadna, assegurava la bona consuecció d'aquesta fase de l'empresa.

Inevitablement, vaig decidir la partida. Consultat el professor sobre els volcans que teníem més a mà, me'n va recomanar un de l'Àsia, popular i ample de boca. Amb l'índex estès assenyalant un punt concret en les

tenebres, va situar el cràter en una zona precisa. M'assegura que no en podria perdre de cap manera.

Efectuat el comiat, afectuós i tendre, i un cop triada la biga que em va semblar més convenient, sense desemparar l'extrem del jersei, vaig començar aquell viatge. Les incidències d'aquest intent, múltiples per naturalesa, van ésser reforçades amb eficàcia per l'actitud del gat, repentinament electrizat de simpatia per la meva persona. Em va seguir a desgrat de tots els esforços per evitar-ho. Degut probablement al canvi operat en la seva vida, el gat estava d'un humor excel·lent; jugava amb totes les parts de la meva indumentària susceptibles de moure's, posant en perill continu la meva estabilitat. Quan va descobrir el fil de llana, va tenir una alegria considerable, i hi va dedicar totes les energies. Si no nagués necessitat del tot les meves mans, intensament ocupades en mantenir-me ~~en~~ ~~ferm~~ vertical i avançar sobre una biga, hauria engegat la bèstia món enllà, d'una plantofada.

La feina de mantenir-me aferrat a l'extrem del jersei va esdevenir gairebé impossible. El gat s'havia fet un intrincat cabdell al seu voltant, amb la llana que anava deixant darrera meu. Tan intrincada, però, que em deslliurà del felí, el qual, en un saltiró definitiu va desaparèixer fosca endins, prenent-me l'extrem del jersei. Ve't ací, doncs, que em trobava incomunicat amb els meus companys, però lliure de moviments.

Després d'un veritable suplici, el meu front va anar a estampar-se sobre una paret dura: la crosta de la terra, per fi! Els meus ulls adaptats a les tenebres, em permeteren la descoberta, amb relativa facilitat, d'una petita obertura lluminosa, del diàmetre d'una moneda gran de plata. Me les

havia, indultablement, amb el cràter d'un volcà; l'orientació del professor era bona. Pel trenat de les bastides en aquell indret, vaig deduir que donaven suport a una plataforma exterior. Això em va reconfortar força, per la possibilitat de poder cridar l'atenció d'algué que passés per la plataforma. De totes maneres, fent pantalla amb les mans sobre el cràter, vaig posar-me a cridar amb tot l'entusiasme que em permetien la son i la fam acumulades. Per aquesta banda, el fracàs fou absolut; el soroll de fora dominava de molt la meua veu. Amb la vista clavada en el forat, vaig esperar pacientment el pas d'algun obrer.

En aquell lloc, l'esfera tenia realment una gran duresa. Impossibile foradar-la sense eines especials; ni tan sols em va ésser possible engrandir el diàmetre del cràter.

De sobte, vaig sentir xerricar les fustes de la plataforma, i la presència d'unes cames davant del forat, em trontollaren l'ànima. Vaig llençar un psst!... llarg, desesperat, que va fer tremolar les cames de la paret de fora de la terra.

- Escolteu-me, si us plau - vaig gemegar de la manera més polida i persuasiva - estem tancats "aquí dintre" i hauríeu de mirar de treure'ns...

Forat a través, la meua veu devia adquirir un to extraordinàriament insospitat i esgarrifós. Pel gest de les cames de fora, molt expressiu, vaig endevinar que el presumpte alliberador estava pal·lidíssim.

L'acabament d'aquesta història es pressent, pel pes mateix de la seva lògica. Hom va tatxar el món, precisament a l'indret del meu volcà, i poguérem contemplar novament la simpàtica pell de la terra. Quant al gat no se n'ha sabut res més; pel tros de jersei que duia encara al damunt el repòr-

ter en ésser salvat - mitja mànegua escassa - deduírem que el ~~estat~~ ^{estat} i la ~~troca~~ ^{troca} havien fet molt de camí. L'únic que pogué fer el professor a favor del seu amic, fou deixar uns quants volcans destapats.

Aquesta fou la causa de l'esfondrarent d'un tros d'esfera dies després d'ésser instal·lada en el recinte de l'exposició, per la ruptura d'uns ~~tirants~~ ^{tirants} de fusta rosegats per les rates. Totes les suspicàcies de que fou objecte el professor no són res més que la baixa intriga d'unes quantes persones desvagades.

PISTA FANTASMAL

"Sovint nosaltres juguem amb l'absurd; però és amb més freqüència que l'absurd ens mou a batzegades i ens domina, donant a la nostra vida un contingut que ens meravella principalment a nosaltres mateixos".

Vaig sorprendre a temps el seu secret, per l'encadenament d'una sèrie d'observacions gairebé inconscients. Dintre meu es formava la veritat, prenia posicions i s'afermava una idea que avui presento totalment madura, però que el meu cervell no ha pogut traduir encara en una teoria lògica i estable.

Puc avançar, no obstant, que hem sofert un error en la mesura del temps. El temps no es mesura. Hores, dies, setmanes, mesos i anys són una ficció, la inconsistència de la qual proclamo des d'ara, al costat de les clares intel·ligències que fins aquí i abans que jo han coincidit amb mi.

Heu's ací, embrionàriament, el punt de partida dels meus pressentiments. Succeeixen en el món fets que no haurien d'ocórrer fins en un futur més o menys llunyà, o trobar en la història buits inexplicables, de canvis de règim o d'ajornaments de tal o qual guerra, que no esclata en el moment que hom havia previst, per ~~haver-se~~ haver-se esdevingut abans en una altra banda, o per esperar a fer-ho uns quants anys després, a desgrat de totes les previ-

sions del món.

O bé registrareu per sempre en la vostra memòria una imatge, un fet banal que a través dels anys es mantindrà fresc en vosaltres, passant per sobre de fets més importants i imatges més vives d'ahir mateix.

Charcot va caçar a mitges el contingut d'aquesta idea, però va entestar-se a cercar el lligam entre les seves impressions i la veritat, a cops de bisturí, desfent cervells; i això no es fa, francament. L'estudi d'aquest afers ha d'ésser necessàriament més reposat.

Però comprene la dificultat de seguir-me en aquest aiguabarreig de sensacions, en l'exposició de les quals jo mateix acabaria fatalment per perdre'm. La clau, el nus del meu pressentiment, té un origen modest i simple.

Em trobava a casa d'un amic meu, tarambana, afectat de gran director. En l'ordre professional - ho explicaré per entendre'ns - era partidari de la urbanització de les seves oficines i de la ~~regula~~ regulació del tràfic entre els seus subordinats, a base de llums de colors, timbres estridents o rondinaires i expressives pancartes americanitzades.

En la intimitat de la seva llar el meu amic seguia fidel a les seves concepcions. Em va rebre habillat amb una bata japonesa que proclamava a tuitades la seva condició d'uniforme d'amo de casa.

Al cap de mitja hora de visita vaig comprendre^{arb} ~~quexx~~ un home tan endreçat no arribaríem a entendre'ns mai. Us oferia, per exemple, les cigarretes amb un aparell automàtic que tenia tot el valor d'un "puzzle". Teòricament l'aparell era molt higiènic, d'una asèpsia comprovada, però a la pràctica, en pulsar el botó que distribuïa la cigarreta, aquesta us saltava per damunt de l'espatlla i anava a parar, in-

variablement a terra.

Va fer preparar per un criat quelcom per a obsequiar-me. A desgrat de les dimensions espaioses de la sala, des del nostre recó distingirem perfectament el criat, atrafegat davant d'un moble. A mitja veu, el servent i nosaltres ens hauriem entès perfectament. Però per cridar-lo, el meu amic va treure de sota un coixí una placa plena de pulsadors, i en^{va} prémer un. En sonar el timbre la primera vegada, el criat va posar-se a l'aguait; a la segona, aguditzà més la seva atenció, i a la tercera se'ns plantà davant marcant el pas. L'avis era per a ell.

Tot això començava a avorrir-me d'una manera declarada, per la qual cosa vaig manifestar cruament la necessitat d'anar-me'n. Amable, el meu amic empanyà un mànec especial i copejà dues vegades un "gong" monstruós, que em tenia obsessionat.

El so del "gong" paralitzà momentàniament la meua inquietud de viure. En un angoixós retrocés, en un sondeig minuciós del temps passat, em portà clar, vibrant, el record d'una imatge, els menors contorns de la qual el meu cervell havia registrat curosament.

D'entre una cavalcada d'impressions vaig destriar-ne el fantasma d'una plaça, de cara al port, al centre de la qual es dreçava un monument a un almirall, que tenia als peus del pedestal, xipollejant en l'aigua, una corrua de sirenes que s'empaitaven, cavalcant cavalls de mar. La imatge va concentrar-se en un angle de la plaça, enfront d'un banc pintat de verd, assegut en el qual hi havia una noia vaporosa, bonica, clara.

De molt temps abans jo havia recollit i oblidat aquesta visió que

ara m'exigia quelcom, retenint la meva marxa futur endavant en un retorn-
 gament de totes les meves facultats de viure i de pensar.

Vaig acomiadar-me sense solta del meu amic, i en baixar l'escala, la situació i el nom de la placa se m'aparegueren amb claredat incisiva: era la placa de Medinaceli, prop del port.

Al carrer, l'obsessió prengué consistència, i gairebé maquinalment, vaig pujar en un tramvia que en el seu trajecte passava per davant de l'esmentada placa. Dret a la plataforma, somniant despert, amb la clara consciència de trobar-me acarat a un món extraordinari, esperava intensament l'arribada a la placa.

En passar-hi, el monument, la font i el banc verd tenien exactament la situació del meu fantasma, i la imatge de la noia vaporosa, més neta i indubtable del que convenia als meus nervis, ocupava el lloc que jo havia previst. Una esgarripança intensa m'impedí baixar del cotxe, i vaig seguir via enllà, emportant-me'n la mirada de la noia clavada dins de la meva ànima.

En el repòs del vespre, a casa meva, la materialització del record se m'aparegué com a profundament transcendental. En l'explicació d'aquel fet indubtable, la necessitat de trobar el punt de contacte entre l'irreal i la realitat em va ~~traherxxkxpuntxxdxxcentrxxdxxefer~~ projectar el meu esforç en el sondeig d'una època morta de la meva vida, llunyana, que no havia marcat en res el meu futur. Cap record, cap fet memorable, ni tan sols cap eferèrides familiar no m'hauria estat possible de retenir d'aquell període. No hauria pogut respondre cap pregunta corresponent a aquell tros de la meva vida.

Mecànicament, però amb una força de convicció esbalaïdora, vaig situar la imatge de la noia de la plaça com a procedent d'aquella època.

Per extraordinari i singular que sembli, vaig concedir al miratge de la plaça Medinaceli una gran importància; pressentia, gairebé físicament, que la projecció brutal d'aquella imatge del meu passat sobre el meu present, encloïa un avis seriós, que tenia la necessitat de recollir i interpretar.

Aleshores em retreia no haver baixat del tramvia, emprendre la imatge de la noia i preguntar-li simplement què calia fer; però vaig refusar aquest procediment de tractar miratges, que per la seva delicadesa especial (ho sabem els que hi hem tingut contacte) mereixen una gran consideració.

D'aquest aruntegament de deduccions vaig concloure'n que aquell tros obscur de la meua existència al qual la meua memòria era absolutament infidel, reclamava de mi el compliment de quelcom que fou negligit en el moment oportú, i que devia tenir algun reflex importat en el present. Com a pla d'acció, no se m'ocorregué res més que projectar per a l'endemà una visita conscient a la plaça, no sé si amb el desig de trobar-hi la noia, o amb l'esperança de no veure-la mai més.

En dies successius, les meves anades a la plaça Medinaceli sovintejaren. Invariablement la imatgede la noia bonica m'hi esperava; una intuïció netíssima em retenia d'establir-hi relació, i àdhuc d'acostar-m'hi massa; "sabia" que aquell miratge no ho era pas tot en el contingut de l'avis i que m'era precís endevinar.

Asseguda sempre, irradiant placidesa i serenitat, la noia duia un

un vestit absolutament dissonant amb la moda del nostre temps; el patró de la seva indumentària procedia sense mena de dubte de l'època que jo amb un esforç cruel tractava de recordar. I instintivament vaig iniciar més d'un cop el gest d'indicar a la imatge el desplaçament del seu gust tractant de donar-li a entendre que vestida d'aquella manera no aniria enlloc. Però sempre quelcom que em sortia del fons dels meus sentits, mesurava la meua actitud i destruïa el gest.

Refractari als jocs de l'enginy, especialment dur en la resolució d'endevinalles i jocs d'habilitat, aquell problema intrincat que em plantejava el destí se m'apareixia com a terriblement difícil.

Però, de moment, vaig acostumar-me a la presència de la noia. La seva figura, a la qual la font i el monument feien graciosament de fons, recollia a la caiguda de cada tarda els reflexos de l'aigua i de la mol·la, i s'omplia d'irisacions i nacarats que m'engrescaven decididament. Cap infant no haurà celebrat més el seu caleidoscop que jo el meu miratge.

De bon principi tenia el dubte de si la noia era visible únicament per a mi, i estava a punt de creure-ho així - perquè la gent passava per davant d'ella sense fer semblant de veure-la - quan una tarda es presentà un barbamec desconegut amb l'aire de galantejar-la. Vaig haver de foragitar-lo enèrgicament, enmig del posat indiferent de la noia, que semblava ésser eternament absent. El fet que el miratge s'hagués fet distint a una altra persona, em va suggerir que possiblement el meu destí i el del desconegut coincidirien. Efectivament, anys després l'atzar creuà les nostres vides i en un moment de malhumor vaig matar-lo. Però això no té res a veure, ara.

En les llargues contemplacions de la imatge, i en el transcurs de les reflexions consegüents, vaig elaborar una hipòtesi que, amb el mateix aplom que informaven les meves deduccions en aquest afer, se m'aparegué com a absolutament ajustada. Si el miratge amb la seva força de suggestió no m'aclariria res encara, 'és que el fenomen s'havia produït incompletament, i calia l'adveniment de quelcom, so, color, olor, etc., que en combinació amb la plaça i la imatge de la noia, projectés clarament sobre el meu cervell tota la importància i conseqüència de l'avís. A desgrat del seu aire distingit i el seu capteniment de "vedette" de miratge, la noia jugava simplement el paper d'agent d'enllaç entre el meu moment actual i aquell període suspès, impenetrable, de la meua vida, que se m'apareixia com una immensa capsa negra tremolant en el somni dels meus records.

En conseqüència, la meua observació s'aguditzà; tenia els sentits finament afuats, i captava de l'aire i de la llum tota la meravella dels seus petits secrets.

A cada nou so que feia irrupció a la plaça, els grinyols dels rails i de les rodes en una corba llunyana, l'avís dels clàxons, la veu dels venedors, la música ambulant i la remor de la gent en el seu soroll de viure; en les olors que em renovava l'aire a cada nova alenada, en una generosa degustació olfàctica; en cada miralleig de llum i de color, tractava de sorprendre-hi l'aglutinament del meu miratge.

Un dia, en ple èxtasi contemplatiu, el xiulet d'una locomotora del port em dugué, amb una glopada d'àcid carbònic, el complement del meu record. Anys abans, en una situació com aquella, assegut davant de la noia en la mateixa plaça, algú em mostrava un àlbum de fotografies. La

imatge aconseguia una precisió meravellosa; el més lleu 54
contorn del repunt de les tapes de l'àlbum, l'ordre de el. locació dels retrats, el
~~imatge~~ color del paper, etc. També aleshores em sorprenia el xi-xi
estrident d'una màquina, i també se m'aturà a la gola una glopada
d'àcid carbònic, fixant-me clarament en la memòria, per sempre, la fo-
tografia que contemplava en aquell moment. Aprop d'una casa vella,
la porta de la qual, no sé per quina vel.leitat arquitectònica, es-
tava penjada a mitja façana i s'havia de guanyar per una escala de
pedra, parasitàriament arrapada al mur. Sota la el fistonejat de la
teulada s'obria un rengle de finestres, depositàries de l'únic orna-
ment que era possible descobrir en tota l'austeritat d'aquella casa:
una filera de petits conills tallats en la pedra, que s'erpaitaven
per entre unes espigues desproporcionadament grans.

Vaig abandonar la dissecció d'aquest record per tal de consultar
a la noia, ni que fos amb una mirada, la manera d'obrar per treure
partit d'aquesta imatge. Però ni hi era; acomplerta la seva comesa de
servir de guiatge i enllaç per entre el cúmul de sensacions i de re-
corda que es despertaven en mi, amb una vivacitat extraordinària des-
prés d'un col.lapse de vint anys, havia desaparegut. En el seu tes-
tament, però, el miratge de la noia m'indicava la necessitat imperiosa
de cercar l'àlbum i la casa.

Trobar l'àlbum se m'apareixia com a relativament fàcil. En el meu
repàs mental hi havia descobert el retrat d'algun familiar, i els àl-
bums d'aquesta mena no es perden mai en el si d'una família.

Vaig iniciar una sèrie de visites extemporànies a casa dels meus
parents, als quals, per una mena de ganduleria molt justificada, ne-
gligia completament. En el transcurs d'aquests dies em fou precià
aguantar reconvencions,avorriments, haver de donar sistemàticament la

raó a tothom, jo, que em plau negar-la per sistema. Així i tot, en alguna ocasió no em fou possible superar la duresa de la prova; un cop sí ferma em prohibí per sempre més l'entrada a casa seva (després de treure-me'n impolidament) perquè vaig estampar contra la paret una criatura seva, la qual abans m'havia esqueixat des de la vora inferior del pantaló fins al genoll i s'entestava a tatuar-me el turmell amb el retrat d'un pirata, a punxades de ganxet sucat amb tinta. El rescat de l'àlbum, doncs, em sortia car.

No obstant, la recerca em permeté la descoberta d'una tia genial, que jo tenia completament oblidada, esgrimia idees de govern singulars les quals vaig preveure que podrien acordar-se fàcilment amb les meves, també innegablement originals. Coincidírem, endemés, a considerar suspectes la quasi totalitat de les teories de Newton (i d'una manera particular les referents a la fisiologia del color); opinàvem igual en matèries tan diverses com la profilaxi matrimonial, la moralitat del vi, etc. Diferírem de criteri en prejutjar el futur del cinema en relleu, però aquesta divergència l'atribuïrem a la diferència d'edat entre la meva tia i jo, i al ròssec indomable de la seva educació a l'antiga.

El cas és que la Providència em féu el favor de permetre que l'àlbum de fotografies estés en poder d'aquesta tia meva, molt superior des de tots els punts de vista a la resta dels meus parents.

L'àlbum no em produí cap sorpresa. El coneixia fidelment, en els seus accidents menys transcendents. Exacte el repujat, igual la col·locació de les fotografies, àdhuc la de la casa de construcció original. Tenia l'esperança de descobrir al dors d'aquella còpia alguna

indicació que em permetés localitzar la meua recerca, i prosseguir la pista amb garanties. La inscripció existia, realment: "Falda de Montjuïc, casa vella en el carrer del General, any..." No era molt precís, però n'hi havia prou.

La meua parenta no coneixia la casa, a part d'haver-la vista en l'àlbum: entre tots dos ens sabérem explicar el per què aquella fotografia havia merescut l'honor d'ésser enganxada ~~en~~ entre un retrat meu de la primera infància, més aviat deshonest, i un dels meu avi, venerable varó que havia sabut compensar la manca de cabells al cap criant unes patilles monumentals a cada galta.

Per uns moments vaig témer que el carrer del General no estés o convertit actualment en jardí, per necessitats urbanístiques, o que hagués desaparegut convertit en blocs d'empredat per satisfer les necessitats de la urbs.

Un arxiver amic, distingit furejador de biblioteques i erudit de les coses absurdes, em donà la nova més aviat bona que aquell carrer existia, per bé que amb un altre nom i amb modificacions sensibles. Per anar-hi em calia utilitzar el servei de tramvies que van al cementiri, la qual cosa, aneu a saber per quina mena de reflex, em va semblar un excel·lent auguri.

El suburbi em donà la benvinguda per mitjà d'un carrabiner de nova promoció, net, endreçat i amb rudiments de bons principis i arabilitat. M'indicà concisament el camí que em calia seguir.

Des de l'entrada del carrer - vaig trobar-lo sense dificultat - es veia un bon tros de mar, una mar adulterada, de barris baixos,

que en lloc de ioditzar l'aire i escampar salut evaporava toxines en

Universitat de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

gran escala. Les sirenes d'aquesta mar, si en tenia s'havien de dedicar forçosament a fer senyors.

Com era d'esperar, una de les coses que primer vaig veure en el carrer de referència, fou la casa de l'àlbum. Es veia clarament que tot el carrer havia evolucionat d'acord amb la pauta del temps, però no la casa, que en un misteriós fenomen de permanència tenia el mateix aspecte de la fotografia.

En consultar a una veïna detalls d'aquella casa, la va mirar enfocant el buit, i em va deixar amb un expressiu gest d'espatlles, indicant-me segurament que tot plegat no valia la pena d'ocupar-se'n.

En repetir l'experiència amb dos ciutadans més, vaig obtenir el mateix resultat, per la qual cosa no em quedava altre curs que enfil·lar-me per l'escala de la façana i inquirir en la casa mateixa detalls concrets.

Mentre pujava l'escala, a mesura que m'acostava a la porta d'entrada, m'anava dominant una sensació oblidada de molt temps, però no pas desconeguda.

Sentia com si s'haguessin infantilitzat novament les meves impressions, el meu pensament; una agilitat de cavall jove posava en tensió els meus muscles, a l'ensens que disminuïa considerablement la tensió del meu cervell. En trucar a la porta, vaig fer-ho ja amb un gest inconfusible, adoptant amb aire de trepella el posat de fugir per evitar l'aigua dels estadants malhumorats.

Però després d'esperar-me una bona estona, i en constatar que

dins de la casa no semblava haver-hi gens de vida, vaig empenyer la porta, la qual cedí suaument. L'aspecte d'aquell interior era veritablement notable. Era immens, en relació amb les proporcions de la façana, i d'una buidor esfereïdora. A desgrat que l'exterior d'aquella casa acusava la presència de dos pisos, sobre la planta baixa, a dins hi havia únicament una sola habitació. En una de les parets s'hi retallaven totes les finestres de la façana, des de baix veia perfectament el serrell d'obertures corresponents a les golfes. Un altre detall, encara, que acusava la mentalitat escenogràfica de l'autor del projecte: l'escala que s'enfilava per fora a mitja façana, es reproduïa en l'interior, baixant altre cop fins a línia de terra. "Ve't ací - vaig pensar - una casa de boigs".

En tota l'habitació no hi havia ni un sol ornament, ni mobles, exceptuant un cadafalc situat al centre l'estança i que em reservava una gran sorpresa: sostenia un taüt petit que guardava el cadàver d'un infant. Això em va neguitejar francament, i més encara en constatar que l'infant s'assemblava a mi d'una manera prodigiosa; als vuit anys jo devia tenir, exactament, aquella trets fisonòmics i aquella complexió. Adhuc la indumentària del cadàver m'era familiar; jo havia portat, de nen, una brusa de seda blanca com aquella, i uns pantalons de vellut negre com aquells. Al costat del cadafalc vaig descobrir-hi un "gong" la lluentor del qual contrastava amb el to gris de totes les coses que ens voltaven. Semblava com si algú tingués cura de netejar-lo cada dia.

El perquè l'atzar, o la providència, o la força, sigui la que si-

gui que mou els nostres destins, m'havia acarat a aquella escena de "grand guignol", d'un mal gust refinat, se m'apareixia terriblement confús. Hi han moltes maneres de dir les coses, i "hom" me les deia de la manera més complicada.

Pressentia, en essència, que calia copejar el "gong", però quelcom que encara em quedava de profundament aferrat a la terra, a la vida material, m'advertia que era precís estar-se'n. Mentiria si digués que hi hagué lluita: vaig decidir de seguida no tocar el "gong", passés el que passés.

No obstant, s'emparà de mi una decisió singular. Tenia l'obsessió de la lluentor del coure del "gong" (referent al qual tenia l'absoluta convicció que era netejat "constantment") i vaig resoldre entelar-lo, ratllar-lo, platar cara a l'absurd resoltament. Empès per un pànic que em feia sentir desemparat d'una manera terrible, sense control sobre els múscles, sense poder lligar les meves impressions, vaig atacar la lluentor del coure. Però era una especial mena de coure, de superfície eternament nítida, inalterable al meu alè i insensible a les ratllades.

En plena febre, trossejant les meves ungles sobre la duresa del metall, una explicació brutal fuetajà el meu cervell: el cadàver del cadafalc era el cadàver de la meva infantesa.

Certament, m'havia oblidat de viure-la. Una malaltia llarga, un drama d'adulteri de conseqüències profundes, un erotisme precoç i violent, de sími malalt, m'havien donat entrada a la vida passant per

alt la infantesa.

I aleshores ¿"algú " que administrava la meua vida i em portava els comptes reclamava de mi el pagament d'aquell tribut?

Vaig abandonar el "gong" i acarant-me novament al cadàver, em preguntava si aquella pal·lidesa de cera no correspondria realment a un ninot i si tot plegat no seria més que un joc no gaire subtil per desballestar-me els nervis. La idea d'heure-me-les amb un maniquí em va irritar; no obstant, la comprovació era fàcil; vaig prémer el meu index contra la galta de l'infant, la qual va cedir. Indubtablement era carn. En retirar el dit, va deixar sobre la galta una empremta blanca, com si la sang corregués encara pels camins amagats d'aquella carn morta. I un altre fenomen, encara: mentre premia la galta de l'infant, vaig sentir sobre la meua la pressió d'un dit.

La marca blanca sobre el cadàver va quedar fixada. Jo assolie el màxim del meu esverament; la tensió esdevenia positivament peril·losa. M'anava refugiant, insensible, a una sola idea; fugir, i esborrar aquell rostre monstruós.

Naturalment, vaig calar foc a la casa (començant pel taüt i el cadafalc), amb la convicció que la lògica irrefutable del meu acte m'estalviaria tota mena d'explicacions. Del lluny, reconfortablement barrejat amb la gent, donava una darrera ullada a la meua obra. La casa cremava amb una gran empenta.

Aquell mateix dia vaig descobrir-me a la galta l'empremta blanca d'un dit, del mateix to i situada exactament igual que la que jo havia marcat sobre el cadàver de l'infant.

Aquesta taca m'era tan insuportable, que vaig haver de deixar-me créixer la barba, per ofegar-la amb pèl. Va sortir-me una barba rossa notable, rinxolada i a desgrat de tot, dòcil com un anyell.

Però aquella ordre i l'exigència d'aquell tribut que jo creia haver pogut esborrar amb una simple foguera, els tenia clavats en la meua voluntat i no em quedà altre remei que satisfer-los.

Per això la muntanya de Sant Pere l'Àrtir rep diàriament la visita d'aquest respectable home barbut que fa voleiar un estel amb unes grans alegries i empaita un cercol i fa sots a terra, que "juga" en una pa-raula.

Per aquest motiu també, els grans magatzems de Barcelona han contemplat l'espectacle, de cada dijous, de la meua lluita amb els infants, per obtenir uns quants globus de goma.

La veritat és que faig de gust la meua via. He trobat un cert gust en el compliment del meu deure. En el que va de retrocés, he guanyat ja tres concursos de dibuixos infantils.

EL BARRET PRODIGIOS I LA BARRACA DE MONSTRES

(conte infantil)

Una vegada en el món varen ocórrer dos miracles que, per bé que cada un d'ells s'originà en un lloc distant de l'altre, l'atzer, o el poder que en va disposar la realització, s'enginyà per a relacionar-los de manera que tot fos menat cap a una trista fi.

Una nena, petita de quatre anys, va entrar un dia furtivament a la cambra de jocs del seu germà, que tenia un timbal meravellós, amb pell tibant, claus, manetes, tot el que cal, en fi, a un timbal considerable. La nena es dalia per aquesta joguina (per poc que tingués de ferení) i el seu germà no li deixava ni mirar. Això augmentava el seu desig de jugar-hi, fins el punt que hauria donat deu vegades la seva casa de nines a canvi de poder repicar una mica el timbal. Aquell dia, o més justament, aquella nit, havia pres un determini desesperat, però que tanmateix era l'única solució: aprofitar-se que tot-hom a casa dormia (comptant-hi el seu germà, naturalment), per a poder entrar a la cambra de jocs i disposar-ne com a mestressa absoluta; cal dir que la seva ambició no anava més enllà del timbal, tot i que havia d'ésser ben forta per a fer-la saltar del llit i endinsar-se en una fosca absoluta que l'espaordia extraordinàriament. Però va passar

per damunt de tot i arribà a la cambra de jugar. La finestra estava oberta i feia una lluna tan bella que ho il·luminava tot; tant, que la nena se'n sentí definitivament aconhortada i va deixar de banda els temors. El timbal estava en un recó de la cambra, a terra, voltat d'una colla de grossos daus de fusta, i d'unes quantes cartes espanyoles. No és pas que el seu germà fos un precoc jugador de cartes, però li agradaven, com una mena d'estampes boniques i per això eren allí, sens haver servit mai per altra cosa que per a ésser ordenades segons llurs números o llurs colors i tornar a ésser esbullades i barrejades tot seguit.

La nena s'assegué a terra, es posà el timbal a la falda i va empunyar les manetes amb la consciència precisa que calia no fer soroll, i començà a copejar la pell del timbal suaument, tan baixet que no s'hauria sentit un esternut de grill, en el cas que els grills poguessin fer-los. I aleshores se'esdevingué un gran, un meravellós prodigi; un cavall d'espases de les cartes espanyoles es retallà clarament sobre el seu fons de cartolina blanca i va començar a moure's; el cavall, neguitós per una immobilitat excessiva, va fer uns quants bots, saltant ara sobre les cames, ara sobre els braços, i hauria llençat el seu genet a terra si aquest no hagués estat tan destre. Dominà el cavall i posant-lo a un pas que denotava molta noblesa, va passar per sota el pont que formaven les cames plegades de la nena i va travessar airosament la porta.

La nena, a qui la vista d'aquell miracle havia llevat tot el sen-

tit de la prudència, va llençar un ooh!... prolongat, ple de matinos
i modulacions, que va despertar tota la seva família. Es clar que de
primer antuvi ningú no va creure res del que la nena deia, però la vis-
ta de la carta amb la silueta del cavall i el cavaller retallada neta-
ment els va fer pensar si s'hauria produït un concurs de circumstàncies
prou especials per a què un cavall de cartes prengués vida, i el pare,
agafant l'únic cavall que quedava en el joc el va col·locar a terra,
i va repicar el timbal baixet, prop seu, esperant que potser es mouria,
però no va tenir pas més èxit del que tindríeu vós. I com que fet i
fet tots tenien molta son, optaren per anar-se'n a dormir novament.

X X X

Al mateix temps, en un altre lloc, s'esdevenia un prodigi semblant
amb unes dames de cors de cartes franceses. Aquesta vegada, potser per-
què ningú no se'n va adonar, no hi ha cap persona que pugui explicar
el procés d'aquest segon miracle. Sigui com sigui, el cas és que les
dames de cors varen abandonar també el seu fons de cartolina blanca i
començaren a bellugar-se ~~xx~~ gentilmente. Tothom sap de quin estil són
les figures dels jocs de cartes franceses, de manera que les dues da-
mes de cors, unides pel bust i sense cames, eren com unes diminutes
germanes siameses, la qual cosa no els impedia pas de comportar-se
com dues delicades i formoses senyoretes. Algú s'ha preguntat, escèp-
tic, com era possible que poguessin caminar sense cames; però, ¿per
què hauria de fallar per aquesta banda el miracle que havia reeixit
a fer viure unes figures de cartes? Es movien, i caminaven, no en dub-

téssiu pas; i cada una d'elles portava en la seva única mà, una flor vermella, que subjectava amb els dits de la manera més elegant possible. Anaven tocadetes amb una còfia vermella vorejada de groc, amb una orla de cors que feia bo de veure. Es pot dir que amb llur singular beutat i llur abillament riquíssim, feien un goig que enamoraven. I es captenien ben bé con dues princeses de la nissaga més il·lustre.

Els treballs que varen passar per abandonar la ciutat (que temien com a un monstre baladrer, monocrom i ple de perills) serien, ben explicats, una gran epopeia. Però els vanceren tots - cal creure que ajudades per un alt designi, perquè eren una mena de personetes molt fràgils, que entre totes dues no pujaven de terra gaire més que ~~entre~~ quatre dits - i arribaren als afores, a una muntanya immensa, coberta de flors i herbes, ben acollidora, a desgrat dels cuacs sabaters, els porquets de Sant Antoni i en general tota mena d'insectes, que es mostraren incansablement, empesos per una força irresistible que les portava cap a una direcció determinada, on s'havia d'acomplir el seu destí.

X X X

El cavaller de cartes espanyoles també va desitjar (i ni tan sols sospitava l'existència de les dames) sortir el més aviat possible de la seva ciutat; primer perquè temia qui sap les botes dels transeünts i les rodes de totes les mides i naturaleses, i després perquè estava plena de gent i el cavaller tenia una mena d'instint que li feia comprendre la necessitat de passar desapercbut. Ningú no se'n va adonar-

els ciutadans van tots a la seva dèria, d'allò més capficats i també el cavaller, sense entrebancs considerables, va arribar a la muntanya acollidora.

Allí va respirar, amb una sensació de deslliurança absoluta, i posant el seu cavall al pas, va encetar un període que, per bé que vagament, endevinava decissiu. I és que el seu torn se sentia empès per una força totpoderosa, irresistible i agradable d'obeir. Contemplava petits retalls de cel, a través de gatoses i farigoles que se li apareixien com d'una gran altura, i trobava que ho posseïa tot, tot, per a poder-se considerar feliç.

Els habitants del bosc no el molestaren gens (la seva espasa el feia terrible) i seguí el seu camí amb molta fermesa.

Un dia - considereu la sorpresa del cavaller de cartes - en sortir d'una rodeta de carro en la qual havia caigut per un fals moviment, va veure sota una mata de margarides dues estranyes, però bellíssimes senyoretes, d'allò més esverades perquè una abella volia tastar la flor que cada una portava a la mà; es veia que per més que maldessin no podien deseixir-se'n. El cavaller s'hi precipità movent un gran enrenou, i va espantar l'abella, que fugí fent un rondineig terrible. Les dames el remerciaren polidament després de retornar-se de l'en-surt, i el cavaller se'ls oferí amb el major desinterès.

Les dues senyoretes, que en realitat eren dues mitges senyoretes unides en diagonal per la cintura, ben iguals de cara, d'habillament i de manera de moure's i d'expressar-se - les dames de cors de cartes franceses, en una paraula - sentiren que podien confiar en absolut en

aquell gentilhome del seu braç, i d'aleshores per sempre seguiren tots tres junts una mateixa ruta, sense que cap poder ocult els dirigís, en aparença, a cap lloc determinat, i sense que les dames haguessin de témer més els cucs sabaters, ni els porquets de Sant Antoni ni cap d'aquests monstres, en resum, perillosos per dos éssers d'una delicadesa tan singular.

Al començament de cada dia, triaven d'acord ells tres el camí a seguir; cal dir que portava la iniciativa el cavaller, el qual tenia una idea precisa de la seva responsabilitat i sabia menar totes les coses a bon terme.

Aquest cavaller de cartes espanyoles, que a desgrat de la seva aparença cerimoniosa i encarcarada una cosa de no dir, era un sentimental, es va sentir encisat ben aviat per les gràcies de les dames, i es va enamorar d'aquelles dues meitats de senyoreta, d'una mena d'amor tan sincer com pugui sentir un home noble per una dona dreta i feta. I les dames el trobaven tan valent i se sentien tan segures a prop seu, que també se'n varen enamorar, posant-hi cada una el seu cor, com en una empresa comú, de manera que ni l'enveja ni la gelosia tenien res a fer-hi; eren més feliços del que és possible de donar-ne idea amb unes quantes lletres. Que cadascú s'ho imagini com pugui.

I ve't ací que un dia arribaren en una població als afores de la qual hi havia acampat un gran circ, que estenia la seva closca de lona sobre una extensió de terra considerable. Els tres personatges conservaven encara la innata prudència que els feia evitar la proximitat de

la gent, motiu pel qual defugien els pobles, però el circ els va atreure poderosament i els va semblar que, a condició d'estar amants, podrien tafanejar quina mena de cosa era sense exposar-se a cap risc. S'escorregueren per una unió de la lona per on no hauria pogut passar ni un cadell de gat, i situant-se darrera una caixa que els protegia de les mirades de tothom i els permetia a l'ensems dominar un tros de pista, arribaren a temps de sentir el començament d'una marxa executada per uns músics que feien més goig que una colla de rectors. Uns quants cavalls envairen la pista, i a partir d'aquí van desfilar davant dels ulls meravellats de les dues dames i del cavaller, una sèrie de prodigis que no podien ni somniar, ni tan sols formar-se'n una clara idea, a desgrat de tenir-ho justament a uns quants centímetres del nas. Mireu si els va agradar que els semblà que per més que caminessin, el món ja no els podria oferir res millor i decidiren quedar-se allí. S'instal·laren curant sempre de passar desapercebuts, i cada dia, a l'hora de l'espectacle, triaven un lloc diferent, puix que les dimensions extraordinàries de tot el que els voltava, no els permetia veure la pista sencera.

Quan els va tocar la sort de poder veure clarament el prestidigitador, el cavaller va contemplar un joc que no el va deixar assossegat més. Figureu-vos que el prestidigitador mostrava en una mà un barret de copa sense trampa, i en l'altre quatre cavalls de cartes amb els seus corresponents cavallers; es clar, a voluntat del prestidigitador, les quatre cartes eren absorbides pel barret: desa-

pareixien de la vista i anaven a parar al fons del buit de la copa. L'emoció del cavaller en veure quatre dels seus companys complicats en un afer tan obscur arribà al màxim de tensió. Des d'aleshores es pot dir que no va pensar en res més.

Considerava gairebé una impolidesa no posar-se en contacte amb els altres cavallers de cartes, baldament fos per preguntar-los si se'le oferia quelcom en el qual ell els pogués servir; se li encomanà una mena de dèria indomable d'esbrinar on era guardat el famós barret de copa, que hostatjava (no en tenia cap dubte) els seus companys. Despengué incalculables reserves d'enginy per a descobrir el departament del prestidigitador, i quan el descobrí, i descobrí l'emplaçament del barret, va situar les seves dames en un lloc prou segur, i va excusar la seva aventura recolzant-la en poderosos motius de companyonia i de cavallerositat, i hi va tenir tanta traça - era sincer - que les dames, per bé que amb una gran recança indefinible, no varen oposar cap entrabanc al seu projecte d'entrevistar-se amb els quatre gentilhomes.

Així és que, en haver escollit el moment que li semblà més propici per a passar desapercebut, el cavaller es dirigí a l'estatge del prestidigitador. El barret de copa estava col·locat, ales amunt, sobre un tocador altíssim, fins a esdevenir inexpugnable. Inexpugnable a primera vista, i per a qualsevol que no posseís la fermesa del cavaller, el qual tingué l'habilitat de servir-se d'un bastó recolzat en un costat del tocador. Però les ales - i per tant, la boca - del barret quedaven enlairades encara fora del seu abast. Empenyé un ras-

pall que trobà, i enfilant-s'hi a sobre, no li calgué sinó fer un salt per arrapar-se a les ales i amb una reeixida contracció és col·locà en el cim més alt que presentava el barret en aquell posició.

El cavaller es va espolsar curosament, i compongué aquelles parts de la seva indumentària que més havien sofert amb l'ascensió, i agenollant-se a la vora de la boca del barret, intentà descobrir en el seu fons els quatre camarades. Però aleshores el poder màgic del barret de copa li va prendre la voluntat, i absorbint-lo, el reuní per sempre amb ~~xxx~~ els altres cavallers de cartes.

X X X X

Les dues dames de cors, que sempre s'havien captingut de la millor manera possible, varen perdre el seny en constatar la desaparició del seu enamorat i arrencaren en uns esgarips i plors prou sorollosos perquè tot i provenir d'un parell de personetes tan ínfimes s'assabentessin de la seva existència totes les persones del circ, els quals en tingueren molta sorpresa. El director, un terrible home bigotut, va interpretar que allò era un present que el cel feia al circ, i els féu bastir una barraca de fusta, amb guixetes i una porta sobre la qual feu pintar un formós rètol que deia "LES GERMANES SIAMESES MES PETITES DEL MON".

I aquella atracció de l'exhibició del fenomen, i la del joc de mans del prestidigitador (amb cinc cartes en lloc de quatre, ara) varen ésser des d'aleshores les més famoses del circ.

EPIDEMIA DE LA SON A LA TOSCANA

Al senyor Francesc Sans, res-
pectuosament.

Totjust acabada la guerra gran, l'escultor funerari Puig va projectar un viatge de negocis a Itàlia, a l'objecte de comprar marbres i alabastres artístics de Carrara, Cecina i Volterra. En la mateixa època, el fabricant Vilaró estudiava la manera d'anar a Alemanya per tal d'adquirir maquinària, i com que l'escultor i el fabricant es coneixien van trobar la manera d'establir un acord a base de realitzar el viatge junts, fent una mica de volta el senyor Vilaró i allargant el viatge el senyor Puig.

Com que l'escultor havia estat, anys enrera, a Itàlia (per bé que a una altra contrada) assumí el paper de cicerone en aquella primera etapa del viatge.

Els negociants s'establiren a Carrara i des d'allí projectaren l'anada a Volterra, que segons les impressions personalíssimes de l'escultor funerari es devia trobar, respecte a Carrara, a una distància semblant a la que separa Barcelona i Sarrià.

El fabricant estava escandalitzat que el preu del bitllet per un trajecte curt valgués tants diners, però el senyor Puig el va tranquil·litzar atribuint-ho al desgavell que la guerra havia ocasionat a les coses públiques d'Itàlia.

El tren anava ple de soldats llicenciats, bruts i mig malalts, i que segons manifestava el senyor Vilaró, feien una pudor terrible, que el va arribar a marejar - el senyor Vilaró no es marejava mai-. A més, aquell hivern feia més fred que de costum, i l'escultor va haver d'imaginar una colla d'arguments per convèncer el fabricant de ficar-se en un vagó de tercera, "classe, argumentava, perfectament a propòsit quan es tracta de viatges curts".

Al cap d'una hora de viatjar, el senyor Vilaró, en un interval entre mareig i mareig, va intentar barallar-se amb el seu company, prenent peu en la poca consistència dels seus càlculs, però ni l'un ni l'altre estaven d'humor i la discussió no va lligar. Es dedicaven a llegir amb una gran empremta els rètols de totes les estacions del trajecte i a preguntar a tothom quan apareixia Volterra, a la qual cosa els contestaven amb un gest de mans cenyit i econòmic, que ben sospesat podia indicar un grapat de coses.

Després de vuit hores de viatge, un veí va avisar els homes d'afers que s'acostaven a Volterra, notícia que fou acollida escèpticament i sense alegria.

A l'estació es varen assabentar que els calia, encara, agafar un funicular i després un cotxe. Aquest cotxe, baluerna mal girbada, jubilable i inquietant, fou assaltada en pocs moments pels viatgers. Tants seients, tants assaltants. Només en quedaren exclosos els Srs. Puig i Vilaró, que efectuaren el viatge arrapats a dos intents de banc que hi havia al sostre del cotxe. El fabricant havia iniciat

un període pre-congelatori penós. Portava un gorra de les anomenades "passa-muntanyes", bufanda de set voltes, un bon abric gruixut i guants de punt. Es tenia a si mateix una gran llàstima.

Pel camí, relativament reconfortat dins de les seves fundes i lliure de mareigs (l'aire absolutament lliure l'havia guarit) el fabricant, temperament neguitós i esgarria-cries, cultivat en el transcurs de 4 anys pels comunicats de guerra de la premsa neutral, va poder lligar caps a la seva manera i arribar a la conclusió que a Volterra els prendrien per espies. Hi arribarien a mitja nit, sense maletes - convençuts de tornar el mateix dia les havien deixat a Carrara - desorientats i, li feia l'efecte, poc explícits. Cada vegada que mirava l'escultor funerari, indumentat a l'estil d'ell, li descobria un aspecte de gegant d'orgue terrible, intranquilitzador.

A Volterra els van dir, en el primer hostal, que tenien la casa plena d'oficials, i que per tant no els quedava lloc. No els podien fer altre servei que informar-los que aquell mateix dia havia començat una vaga de correus i telègrafs i que hi havien indicis d'haver-se declarat una epidèmia de malaltia de la son, importada del front pels soldats llicenciats. Aquestes notícies les va rebre en primer lloc l'escultor, perquè el senyor Vilaró, ja centrar i en plena possessió del seu peculiar caràcter, s'havia vist atrapat d'una gran frisança per treure's els guants de punt, i un d'ells no li volia sortir de cap manera. Home decidit, enemic de solucions intermediàries, havia demanat unes tisores i d'un tall segur iniciat al canell i amb sortida a la

punta del dit del mig, havia alliberat la mà. Quan es reuní novament amb l'escultor i fou imposat del que passava, va aconseguir de lligar la baralla que es guardava feia hores. Demanava justícia i esgrimia la seva mà nua, preguntant on havia d'anar un home, amb aquell temps, cansat i mort de gana, i amb un sol guant per a dues mans!

Sigui com sigui, no els va quedar més remei que sortir al carrer. Volterra, poble pintoresc, tortuós i malplantat, de carrers esquerps i incomfortables, tenia aquella nit un aspecte esborronador. El senyor Vilaró, caminant d'esma, elaborava un projecte tràgic. Cauria malalt de l'epidèmia, i a causa de la vaga no podria comunicar-ho als seus familiars, i hauria d'acabar els seus dies sense aixopluc, mort d'una manera ensopida i sense el consol de ~~ningú~~ ningú. Somniava en agafar l'escultor per les orelles i esqueixar-lo de dalt a baix d'una estrebada.

Pels carrers de Volterra, en una nit de mal hivern, no hi circulava gairebé ningú. Trobaren dues o tres dones fantàstiques, totes vestides de roba negra abundosa, caratapades i feréstegues. L'escultor va intentar informar-se i el defugiren sense contemplacions. Esperit de frare ras, partidari de solucions absurdes, particularment si les havia de rumiar pel seu compte, suggerí d'anar a refugiar-se en una església. Però el fabricant Vilaró, que acabava de descobrir un establiment d'~~aparença~~ aparença vagament acollidora, ni tan sols discutí el projecte. Es tractava d'una taverna, cap a ~~l'interior~~ l'interior de la qual fou arrossegat el senyor Puig.

A dins hi havia uns quant jugadors de cartes endrecats, que mata-

ven l'as d'una manera silenciosa i ordenada. Allí els prometeren menjar i beure, però no tenien llits, si bé deixaren entreveure l'esperança de proporcionar-los-els a una altra banda. Farien la recerca mentre els senyors mengessin.

Els serviren una sopa química, salami, vi i formatge. El formatge tenia una consistència terrible. Davant de l'hostalera, en intentar el senyor Puig una demostració de protesta, perdut el control de la seva mà per la congelació, donà cop de formatge al plat i el partí a bocins. El formatge va romandre intacte.

Acabat el sopar, la dona de la taverna va comunicar el resultat de les seves gestions. Li havia estat impossible de trobar dos llits junts, però en dues cases s'havien ofert per a hostatjar un sol dels forasters. Les dues cases estaven allunyades l'una de l'altra, inconvenient rapidament superat, perquè no hi havia lloc a triar.

Portí la comitiva nocturna composta dels senyors Puig i Vilaró i la dona que els guiava, vella, també profusament vestida de negre i amb aquell posat mossegair, impermeable, refractari a la confiança i la conversa estúpida, conjunt de virtuts que tenien una mica preocupat al senyor Vilaró, el qual, degut a la bona qualitat de la seva criança cedí el lloc al seu camarada en la primera de les dues cases que havien d'acollir-los.

Seguiren carrers enllà el fabricant i la vella, la qual portava un llum d'oli que no il·luminava gens, però tenia la rara condició d'aguantar l'aire i els cops de vent sense immutar-se.

Tot caminant, el senyor Vilaró vivia una fantàstica novel·la amb desenllaç tràgic, del qual en resultava víctima. Els films de l'època d'or del cinema italià, i els fulletons a base de "maffies" i "carbonaris", coses molt del gust del fabricant, vistes de lluny i com a espectador, se li havien fos en una idea única: la que el subsol d'Itàlia era buit d'un cap a l'altre del mapa i que estava cosit de trampes que s'obrien sota els peus dels foraters i altres infelïcs i se'ls engolien sense remei. Si aglutinava escapava a aquesta argücia nacional, era prestigiosament emmetzinat, i en últim cas, si tot havia estat provat sense èxit, hom moria foradat amb uns punyals corvats i esmolats, que allò sí que era segur que anava bé.

A cada sot que prenia en fals i se sentia descendir de nivell, el fabricant Vilaró es posava deu anys a sobre.

Quan arribaren a la casa, petita, miserable, ~~xxxx~~ neta, el desenllaç previst prengué consistència en la imaginació.

En pujar l'escala, dreta i llarga, el fabricant, estès de braços, fent pressió sobre la paret i la barana, amb els peus cautes i sensibles, esperava la trampa disposat a la defensa. Es va inflar tant com va poder, a base de contraccions musculars i grans glopades d'aire. En una darrera esperança, creia poder embussar el forat.

No obstant, es trobà dintre el pis en posició vertical i absolutament intacte. Es més, la dona vella, que sota teulada devia tenir una altra idea de com havia de comportar-se, es va endolcir tota, i féu polidament la presentació d'hoste i mestressa. Aquesta,

dona d'edat, tenia l'aspecte d'una bruixa vinguda a menys, convertida.

S'endevinava que vivia sota la marca d'una gran dissort.

El fabricant, que de moment havia ~~xxxx~~ refusat la idea de la trampa nacional, s'aferrava ara a l'obsessió de l'estilet. La foscor del pis, la mà seca, convulsa i misteriosa de la vella, que oprimia la seva en un guiatge interminable a través de petits recambrons, no podien, encara, deixar-li arribar l'aire fins al cap d'avall dels pulmons. La por se li havia trenat al coll.

Arribaren a la cambra que hom havia destinat al foraster, que presentava un petit detall tranquil·litzador: penjat a la paret hi havia un llum d'acetilè caduc, que feia la llum precisa per deixar endevinar la seva presència. Els ulls no habituats del senyor Vilaró, no encertaren a descobrir res més concret en tota l'habitació. Masses d'ombra escampades aquí i allà feien sentir l'existència d'un mobiliari.

Fins que la seva vista no s'hagués avesat a aquella fosca, i pogués distingir i classificar la naturalesa de cada ombra, el fabricant temia de quedar-se sol i àdhuc la presència de la vella li era necessària, com a mal menor. Procurà retenir-la amb un fervorós eligo de la cambra: espaiosa, polida, confortable, etc.

La mestressa contestà l'elogi, i amb poques paraules s'arreglà les coses per fer-se venir a tomb el tema que omplia el seu viure: la guerra li havia pres dos fills, mariners.

Propici, agafant l'ocasió a la desesperada el senyor Vilaró pro-

digà frases de consol, lentes, llargues. Acabaren mirant un altre de retrats on hi havia el del marit, difunt, ex vidrer de Firazzo, amb una cara de beneitó que enamorava. Els dos fills sacrificats a la pàtria hi eren representats d'uniforme, de cos sencer. Excel·lien per l'aire de fitxa antropomètrica que respiraven, a desgrat del qual el senyor Vilaró es mostrà tendre i correcte en el comentari. La necrofília de la vella, cultivada per una llarga sèrie de defuncions familiars, va trobar en l'actitud del seu hoste un poderós estimul·lant. No hi planyia res.

Mentrestant, el fabricant amb la pupil·la lentament adaptada, es familiaritzava ja amb la presència de tres cadires, un immens armari i quelcom que no dubtà en qualificar de llit. En xà l'amistat i coneixença d'aquest medi, l'home es preparava la defensa per prescindir de la mestressa. Va tallar en sec el report d'una meningitis infantil amb desenllaç tràgic, i la vella s'escorregué fora de l'habitació terriblement desencisada.

Sol a la fi, el senyor Vilaró procurà convèncer-se de la necessitat de descansar i de tranquil·litzar-se. S'acostà al llit i descobrí, esveradament acusada, indul·table, una forma. En un moment, els bigotis del fabricant es transformaren en un coixinet d'agulles.

Emprengué una ràpida retirada cap a la porta, però la fosca acumulada més enllà del marc, no l'invità a un refugi sedant. S'arrapà a la finestra, i en la contemplació d'un fanal del carrer, pàl·lid, resumí tot el seu afany d'evadir-se.

La idea que en el llit podia haver-hi una victòria de la vida de la son se li presentà ràpida, brillant, tan neta de contorns que l'home quedà aplanat i indefens.

Entre el llit i la finestra hi havia la màxima distància de l'habitació, per la qual cosa allí es quedà el fabricant, amb els ulls tan oberts que li envaïen mig front. Ni tan sols se li ocorregué dormir. Esperaria l'alba despert, amatent a fugir quan li fos propici.

Quan arribà el dia, acompanyat de dringar d'esquelles, el senyor Vilaró pogué elaborar el primer respir a fons, reparador. Adhuc, paulatinament, s'havia anat revestint de valor, i podia contemplar la forma en el llit més reposadament. La forma s'havia fet més precisa amb la claror del dia; coberta totalment pel llençol, ben mirat no semblava pas tenir figura humana.

Armat d'un canelobre, el fabricant s'acostà al llit i amb un ample gest teatral engegà el llençol a terra, deixant al descobert un gros atuell escalfa-llits, d'ús corrent en alguns llogarets d'Itàlia.

La feliç comprovació de no haver passat la nit en l'habitació d'un malalt infessió, el cobrí de felicitat. El bon dia de la mestressa l'arreglegà encara en plena eufòria. Pagà el preu convingut, afegint-hi un generós suplement, i sortí al carrer, on l'escultor ja l'esperava.

Dedicaren el matí a la compra d'objectes d'art d'alabastre a petits industrials indígenes, esmerçant en aquest afer una especial cura.

Ressentit per una nit de no dormir després d'un viatge enervant, el senyor Vilaró es fonia de son. Caminava d'esma, seguint el seu company en un esforç suprem de voluntat. Curós del seu decòrum i amb una clara idea del ridícul, el fabricant s'havia guardat de comunicar al seu company els temors passats i la nit perduda.

Quan l'escultor, acomplerta la seva comesa i lliure de l'absorció que hi havia dedicat, s'adonà de l'estat del senyor Vilaró, es va esgarriar. Estava convençut que l'epidèmia l'havia arreu ple, agudament. Heroic, admirant-se profundament a si mateix prengué sota la seva única responsabilitat els preparatius de retorn, i no parà fins tenir el senyor Vilaró al tren, camí de Carrara. Conscient del seu deure, però conscient també del perill de contagi, tenia un pànic imponderable.

Retornats a Carrara, tots els mals del senyor Vilaró desaparegueren amb una dormida llarga.

Setmanes després, realitzades les dues fases del viatge d'affers, i novament a Barcelona, l'escultor trobà el seu carregament d'objectes que l'esperava, però no pas les figuretes, busts i bibelots que ell havia demanat, relacionables amb el seu negoci, sinó unes monumentals escriptoris i un variadíssim assortit de paraigües d'alabastre.

X X X X

encara, a Carrara, el dia mateix que l'havien d'abandonar, l'es-

cultor va sentir la ineludible necessitat de gravar el seu nom al peu d'una estàtua col·locada a l'escala de l'hotel: "Alejandro Puig. Barcelona".

El senyor Vilaró, que degut a la indiscutibilitat del to artístic de la professió del seu amic, el tenia com a guia esperitual del viatge, va tenir un gran desengany de veure l'escultor sol·licitant un lloc a la posteritat estampant el seu nom al costat del d'un xofre de Firenze i el d'un desvagat de Caracas.

Però ve't ací que aquella inscripció va servir, en una altra oportunitat, perquè la sagacitat del fabricant de teixits descobrí un intrincadíssim robatori, en el qual hi havien complicats una gran dama romana i un fill del president d'una República sud-americana. Això, però, ja és un altre assumpte.

F I